

Actus

yszego

ia Wier

a Naszego c

ielebnym Ioh

ommutationem

Cameldulo

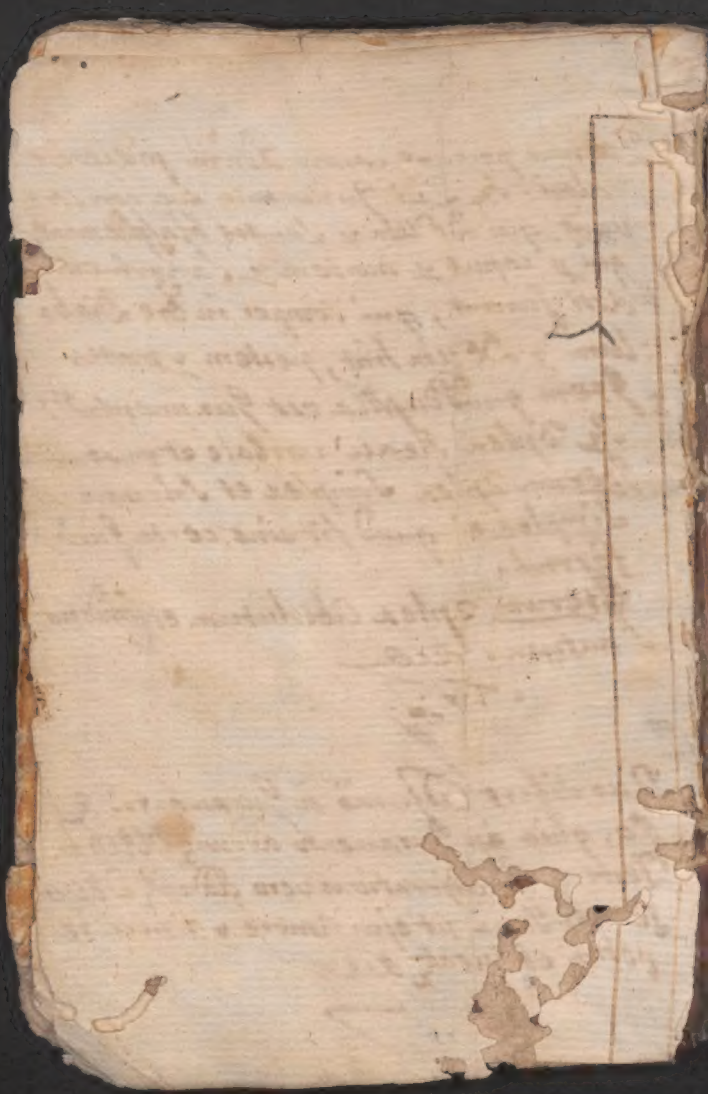
in N

B. 1. 5

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieniszewie

Qui nam peccant contra 2dum præceptum De-
calogi. R. Qui Juramenta sua non ser-
vant. qui DEUM v. Sanctos blasphemant.
qui p. caput v. mortem v. sanguinem
Christi jurant, qui semper in ore Diabo-
lum v. DEUM hnt, peccent v. mortem
Item quod duplex est Juramentum.
R. duplex Reale, verbale et mixtum
Iterum duplex Simplex et Solemne
Simplex e. quod fit sine certa juris
formula
Iterum duplex Absolutum et conditio-
natum. cccc

Quo differt adjuratio à Juramento. R.
Eo, quia in Juramento adducit DEUS in
Teste. In adjuratione vero adducit DEUS
in Teste. Item ut ejus amore v. timore res
petita obtineatur. de

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum
SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexæ

De Opposito Virtutum sc;

DE PECCATIS,

DE DECEM DEI PRÆCEPTIS,

ubi breviter de Præceptis Ecclesiæ,

tandem de SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORUM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs

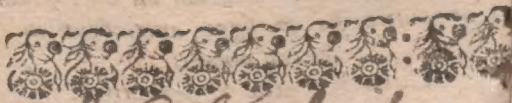
IANVSZOWSKI, Ord: Præd: &

Hu annexum Supplementum ad dist. 9nam.

*de Antichristo & signis antecedentibus
finem-mundi.*

Cum licentia superiorum.

PRACOVIAE, typ: ACADEMICIS.

P. Q. Erhard Canato in Incula
Vigrensi

*Perillustri, Magnifico, ac
Reverendissimo D. D.*

**M. P E T R O
P R A C Z L E W I C,**
S. Th: Doctori & Professori,
Ecclesiæ Cath: Crac: CANONI-
co. Per eandem Dioccesim.
Librorum CENSORI.
Almæ Universitatis Cracov:
RECTORI ac PATRONO,

*P. FERDINANDVS OHM alias JA-
NVSZOWSKI, M. Ord: Præd:*

Perillustri Magnifice ac Re-
verendissime D. D.

EXcellentiam, utilitatem,
necessitatem SENTENTIA-

(1)

RUM

NUM SACRARUM in gratiam
Ordinandorum, è sacris pa-
ginis desumptarum, omnibus
esse notam non dubito. Qua-
rum excellentia, innotescit
connexione ad supremū Ens.
DEVM unum & Trinum.
Utilitas. Omnis enim Scri-
ptura, intellige, *Sacra*, est uti-
lis ad erudiendum ad justiti-
am. 2. ad *Timotheum* 3.
Tandem necessitas. Hanc
enim repellens repellendus à
Sacerdotio. Quia Tu scien-
tiam repulisti, repellam Te
ne *Sacerdotio* fungaris mihi.

Osee

Osee c. 4. Quas dum in-
quinq; Opuscula, sc: Symbo-
lum Apostolorum. De vir-
tutibus. De peccatis, sed ca-
vendis. De præceptis DEI
& Ecclesiæ. De Sacramen-
tis in commun: & particu-
lari, divido, ad quinque fon-
tes de Sacratissimo Corpore
Salvatoris emanantes, refle-
ctor. De his prænuntiante
Prophetâ omnis Sacra do-
ctrina emanat. Haec est a-
quas in gaudio de fontibus
Salvatoris. Isaia c. 12.

Has d. m. pro bono Eccle-
(2) sia

*ſua pretioſo Sanguine Chri-
ſti D. fundata in gratiam
Ordinandorum è ſacris lite-
ris deſumo, ſub Perilluſtris
Magnificæ ac Reverendiſſi-
mæ Dignitatis Nomine, lu-
cem publicam videre humil-
limè peto. Non renuet Per-
illuſtris Magnifica & Reve-
rendiſſima Dignitas benevo-
lo affectu ſuſcipere, cui longè
majora debentur.*

*Quem dum poſt Philoſo-
phicos & Theologicos cum
fruëtu Diſcipulorum ſupera-
tos labores, celeberrima Uni-*

versitas Cracoviensis laureâ
Doctôratûs decoravit. Di-
gnitate Magnifici RECTO-
RIS honoravit. Venerabi-
lis Cathedra Cracoviensis ad
eminentiam Reverendissimâ
Canonicatum Ecclesie Ca-
thedralis intelligo; sublima-
vit. Authoritas Episcopa-
lis contra temerarias & hæ-
reticas doctrinas Censorem
Librorum per totam Craco-
viensem Diœcesim firmavit.
Ego omnium minimus SEN-
TENTIARUM SACRARUM opu-
sculo, quantitate quidem par-

vo, affectu tamen grandi,
præmissæ profundissimâ sub-
missione veneror. Quantum
possum tantum audio. Per-
mitte igitur sub Dignissimo
Nominis Tui patrocinio,
hoc opusculum in lucem pu-
blicam prodire. Quod dum
spero, imò jam video: Tibi
Perillustri Magnifice & Re-
verendissime Domine, feli-
cem in rebus agendis moder-
nis calamitosis temporibus
dexteritatem, gratiam Nu-
minis, tutelam Cælium, &
post decursum vitæ, immor-
talem

*talem & beatam eternitatem
ex intimis cordis medullis
precor & opto. Me apud
Divinam Majestatem obli-
gatum agnosco. Tandem ul-
teriori gratia & favori Per-
illustris Magnificæ & Reve-
rendissimæ Dignitatis com-
mendo.*

PERILLUSTRIS, MAGNIFICÆ
& REVER: DIGNITATIS:

Humillimus Servus

F. FERDINANDUS OHM alias
JANUSZOWSKI M. Ordinis
Prædicatorum L.

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANVSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thodoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat: sed non
solum Ordinandis verum omnib⁹
legentibus sit proficuum & utile,
ideò illud approbo & in lucem
publicam prælo edido & concedo
facultatem. Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Januarij 1699.

M. FRANCISCVS PRZEWOSKI;
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. S. Ordinarius Librorum
Censor.

FACULTAS ORDINIS.

APPROBATIO

THEOLOGORUM ORDINIS

*Videatur in opere im-
presso 1699.*

OPUSCULUM
PRIMUM,
De Symbolo Fidei
PROLOGVS.

1. YMBOLVM FIDEI est
Coll. ctio Articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *invisibilis veritas de*
DEO, *nos arctans ad credendum.* Particula
arctans non debet sumi pro necessitate
coactionis, cum credere sit voluntarium,
sed pro necessitate finis, quia acceden-
tem ad Deum oportet credere; & sine
fide impossibile est placere DEO, ut A-
postolus dicit ad Hebr: 11 sic explicat
S. Th: 22. q. 1. a. 6. ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur una
veritas, v.g. quod Christus D. sit passus,
mortuus, & sepultus. Vel si una veri-

De SYMBOLO APOSTOLIS
tas continetur virtualiter in alia, ut veritas Sacramenti Eucharistiae sub veritate de Omnipotentia Dei, ut docet. S. Th: loco cit: a. 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. Apostolorum. 2. Nicænum, à primo concilio secundum maiorem explicationem distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest. Ens per essentiam, id est, Ens cui necessario convenit existere Ex illo Exod: 3. Ego sum, qui sum. 2. Ens super omne ens & a quo omne aliud ens dependet. 3. Ens quo nihil maius aut melius excogitari potest.
2. Deus est ubiq; per essentiam, presentiam & potentiam. Esse ubiq; per essentiam, est adesse immediate omnibus secundum suam entitatem. Per presentiam, est cognoscere omnia. Per potentiam, est posse operari in omnibus rebus quicquid vult S. Thom: 1. p. q. 8. a. 3.

3. Quam

De SYMBOLO APOSTOL.

9

1. QUAMVIS DEUS sit ubiq;, speciali-
ter tamen est in czlo empyreo. 2. Ob
loci dignitatem. 3. Quia in eo speci-
alius splendet Divina Majestas, quàm
in alijs mundi partibus. 4. Quia ibi
specialiter operatur, Beatisq; seipsum
manifestat & fruendum exhibet.

5. Sanctissima Trinitas, sunt tres per-
sonæ, Pater & Filius & Spiritus S. in unita-
te essentia Divina. Quod mysterium non-
nullis similitudinibus explicari solet.
S. Dionysius L. de Divinis Nominibus
c. 5. comparat tribus luminosis unitis,
quorum est idem lumen. Alij compa-
rant tribus plicis ejusdem vestis. Alij
aliter. Quæ similitudines deficiunt.
Aliàs tantum mysterium, non esset tan-
tum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli
Apostolorum.

1. **A** Postoli antequam in mundum
dispergerentur Symbolum com-
posuerunt, ponentes singuli singulos ar-

A 2

ticu-

4 *De SYMBOLO APOSTOL:*

ticulos. Qui autem hunc vel illum in particulari, non conveniunt Theologi. Propterea circa hoc non molestandi Ordinandi. Piè credendum B. V. **MARIAM** in medio **A**postolorum tanquam Magistram fuisse, dum Symbolum componebatur. S. Paulus **A**postolus nullum Symboli articulum composuit, quia non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex Decreto Tridentini jussu Pij V. editum, duodecim hoc modo numerantur articuli Symboli **A**postolorum.

1. Credo in **DEUM** Patrem Omnipotentem, Creatorem cæli & terræ.

2. Et in **JESUM** Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de **SPIRITU S.** natus ex **MARIA** Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram **DEI** Patris Omnipotentis.

7. In-

DE SYMBOLO APOSTOL: 5

7. Inde venturus est judicare vivos
& mortuos.

8. Credo in Spiritum S.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam &
Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum;

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen.

3. Ex his primus articulus pertinet
ad Deum Patrem. Sex sequentes ad
Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum
sanctum. Et sic Symbolum fidei in
tres partes dividitur. Prima, circa Per-
sonam Patris, & creationem Patri ap-
propriatam. Secunda circa Personam
Filij, & redemptionem. Tertia circa
Personam Spiritus S. & sanctificationem
huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 22. q. 12
a. 8. quatuordecim numerantur articu-
li. Septem ad Divinitatem, septem ad
humanitatem. Circa Divinitatem, 1.
de unitate Essentia. 2. de Persona Pa-
tris. 3. de Persona Filij, 4. de Perso-
na Spiritus S. 5. de creatione, 6. de

8. *De SYMBOLO APOSTOL.*

Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam
Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communi-
onem. Remissionem peccatorum.* 7. de re-
muneratione.

5. Circa humanitatem Christi D. 1.
de Incarnatione, seu de Conceptione
Christi. 2. de Nativitate ejus ex Virgi-
ne. 3. de Passione ejus, Morte & Se-
pultura, 4. de Descensu ad inferos, 5.
de Resurrectione, 6. de Ascensione, 7.
de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi
Romani contraire S. Thomæ, cum fue-
rint Ordinis nostri. & Discipuli S. Do-
ctoris. Fuerunt F. Franciscus Forenus
Lusitanus. F. Leonardus Marinus Ar-
chiepiscopus Lancianensis. F. Ægydius
Fuscararius Episcopus Mutinensis. F.
Thomas Manriq; S. Palatii Magister, &
F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Pro-
curator Generalis. Sed hi duo ultimi
tantum reviderunt. Præfati ergo, dum
Symbolum fidei in duodecim articulos
diviserunt, numerum Apostolorum co-
ponentium attenderunt. S. vero Tho-
mas.

De SYMBOLO APOSTOL.

has res contentas attendit. Qui etiam
Opusculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem
fidei, vel errorum vitationem, qualiter di-
stinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum.

**De Omnipotentia Dei Patris &
opere creationis.**

1. **L**icet omnes Personæ sint omni-
potentes: quia tamen Pater est
principium omnis productionis; & ipse
à nullo producitur, ideo ei omnipoten-
tia appropriatur, seu specialiter, nostro
modo loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine præ-
cedunt. Primo die creavit DEUS cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
sitq; aquas, quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas quæ sub cælo er-
rant in locum unum, & apparuit arida;
produxitq; terra herbam virentem, &
lignum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam & Stellæ. 5. reptilia & vola-
tilia.

44

6. Bg

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom: 1. p. præcipuè à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundum animam, inquantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc: 6. 3. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradisum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 41. Creatus à Deo perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientiâ, alijs donis, etiam dominio in creaturas irracionales ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralem esse Viri, non servam, neq; dominam, sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis. (cum per peccatum intraverit mors in mundum ad Rom: 5.) transferendus tempore à Deo

de-

SYMBOLI APOSTOL:

destinato in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art: 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistens animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quâmdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th. 1. c. 2. 4.

6. Res invisibiles, id est Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spirituales & corporeas, Angelicas & mundanas. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo, S. Thom: 1. p. q. 61. a. 4:

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ: Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda, Dominationes

As

Vir-

10. SECUNDVS ARTICVLVS

Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem Chori Angelorum: Quorum Officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo breui & facili descripta,

DISTINCTIO IV.

Circa Secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit JESVM Christum esse Filium Dei, verum, Unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum DEUM, æqualem Patri, coæternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij Dei, secundum ps: Ego dixi Dñs esis; & filij ecclesiæ omnes, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen JESVS sunt scienda. 1. JESVS est Nomen significans DEUM & hominem. 2. Significans Salvatorem. 3. Voluntate Dei impossibile.

SYMBOLI APOSTOL.

positum, Et vocabis Nomen eius IESUM.
 Matt: 1. 4. cum cetera nomina Chri-
 sti Domini salutem quam nobis dedit,
 attingant, hoc ipsum universæ salutis
 humanæ vim complectitur, Catechism^{us}
 Romanus, & propterea dicitur Nomen
 super omne Nomen. 5. ad pronuntia-
 tionem hujus Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus,
 quia verè Oleo Spirituali unctus ad
 triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis
 & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos, Officium Sacerdo-
 tis est esse Mediatorem inter Deum &
 populum, inquantum preces populi Deo
 offert, & pro eorum peccatis Deo satis-
 facit, hoc autem maximè convenit
 Christo D. S. Th: 3. p. q. 22. a. 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domino Jacob
 in æternum & regni eius non erit finis.* Luc: 1
 Hoc regnum Spirituale atq; æternum,
 in Ecclesia militante, eam fundando,
 Sacramenta instituendo &c. inchoatur,
 & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Do-
 minum

12 *SECUNDVS ARTICVLVS*

minum, ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebar, nec infimum fundatum in voluntate humana. jure enim humano introducta est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in urione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine JESU omne genu flectatur. P. M. Julius Bianchi Venetus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Prophetia, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Lucæ 7. *Quæ* enim procul, ab aliorum viatorum, noticia erant, annuntiabat. Scias ex N. P. M. Labat in 3. p. disp: 5. dub: 3.

S. 3.

Si igitur prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
eandem notitiam eorum, quæ præcul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, sive
illæ sit clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum.

In hoc Articulo, & Conceptio
CHRISTI D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

1. **Q**uando ergo B. Virgo MARIA
credidit Angelo & consensit,
disendo. *Ecce Ancilla Domini fiat mihi se-*
cundum verbum tuum, tunc SPIRITUS S.
supervenit in eam, hoc est, fecunda-
vit eam, & formavit in instanti de
purissimo sanguine B. Virginis, Corpus,
& in eodem instanti, in quo formatum
est corpus, creata est anima de nihilo,
& hæc eodem instanti conjuncta est cor-
pori organizato, & illa duo sc: corpus
& anima simul fuerunt Divinitati uni-
ta in Filij D. i. Persona, & sic eo in-
stanti

14 *TERTIUS ARTICVLVS*

stanti facta Incarnatio, quo B: Virgō
MARIA consentit, dicendo, *fiat mihi
secundū verbum tuum.*

2. Licet opera ad extra sint com-
munia toti Trinitati, Conceptio tamen
Christi Domini appropriatur, seu no-
stro modo loquendi, specialiter tribui-
tur SPIRITUI S. quia hoc opus bonita-
tis, opera autem bonitatis specialiter
attribuuntur SPIRITUI S.

3. Nec tamen SPIRITUS S. potest di-
ci Pater Christi Domini, nam licet
Christus Dominus secundū quod ho-
mo sit de SPIRITU S. conceptus, sicut
de principio activo, non tamen secun-
dum similitudinem speciei, sicut homo
nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi Domini est tri-
plex Divina, humana & gratuita. Pri-
ma ex Patre ab aeterno. Secunda ex
Matre in tempore. Tercia in mente
per gratiam. B. Albertus M. loco cit:
c. 11. & hanc triplicem Nativitatem
repræsentat Ecclesia per tres Missas die
Nativitatis Domini. Missa noctu cele-
bra.

brata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundum Carnem ex B. V. MARIA. Cantata in die, gratiam. B. Albertus M. in compendio veritatis Theologicæ, L. 4. c. 11. S. Thomas Missam in aurora dicit significare Nativitatem, secundum gratiam. Cantatam de die dicit significare Nativitatem secundum Carnem. Vide S. Th: 3. p. q. 83. a. 2.

5. Secundum temporalem Christi Domini Nativitatem B. V. MARIA est vera Mater. Nam Corpus Christi Domini est de B. V. sumptum, & ex purissimo sanguine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redit. Conceptus est de MARIA Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris. S. Th: 3. p. q. 32. ar: 3. & q. 35 a. 3.

6. Per medium annorum quo Christus Dominus venit, intelligitur plenitudo temporum, id est, tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediat inter annum iræ, qui fuit veteris Testamenti, & an-

16 *QUARTVS ARTICVLVS*
& annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audi-
vi auditionem tuam & timui.*

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
Dñi. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam
credendam proponit.

1. **S**ecundum S. Vincentium Ferrerium
relatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1.
Christus Dominus his instrumentis fla-
gellatus, s. Virgis spineis, flagellis ha-
bentibus nodos, aculeis acutissimis tran-
sfixos, & catenis habentibus in summi-
tatib' uncas. Primi enim milites flagel-
lantes habuerunt virgas de spinis, & ve-
pribus acutissimis confectas, quibus fla-
gellando cutem Christi aperuerunt. Se-
cundi primis fatigatis succedentes habu-
erunt flagella, in quorum summitate
erant nodi aculeis acutissimis transfixi, &
his flagellando Sanctissimam Carnem

scia-

seindebant. Tertijs secundis succedentes habuerunt catenas, in quarum summis unci, quibus flagellando Sanctissimam Carnem extraxerunt.

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, D. Bernardo à Christo Domino revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, à in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit numerum vulnerum meorum.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundum S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, Corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis marinis, qui acutiores habent aculeos. Idem docet S. Bonav Ludolphus Cârthusianus apud P. M. Rufzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundum S. Greg: Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus Dominus tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg: Turonensis, Innocentius III. Consalvus Du.

18 *QUARTVS ARTICVLVS*

Duranthus, Guilelmus Lundanus Episcopus & alij enent, quod quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi Dñi s. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum, de quinque lignis. V. P. Magistrum Ruszel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet, Titulus lætatur Oliva.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Ita Innocentius III. in Præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruszel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusiagum

num de vita Christi 2. p. c. 63. Pârs superior Crucis signat janua Cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2. c. 58. & 63. Alij SS Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Confaly⁹ Durandus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10. ibi, *allegatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est stabat & patiebatur erubesceniam suam nuditatis.* Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum Articulum.

Hoc Articulo proponitur victorius Descensus ad inferos, & gloriosa Resurrectio à mortuis.

1. **A** Nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th: 3. p. 52. a. 4. Horà autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de lybo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit, S. Th: l. c. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum qui erant sufficienter purgati, vel etiam qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Vt eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna S. Th: l. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum: Primum, ubi damnati, pœna damni, id est carentia visionis beatificæ, & pœna sensûs torquentis.

quenter. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lymbus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lymbus Patrum, à quo Christus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino V Purgatorium, & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascēdere ad purgatoriū, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cū hi pœnam damni tantū patiantur, multò minus ascēdebat ad Patres in lybo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad maiorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. Ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuti, propositis ejusdem mortis indicij

dictiis insinuet. 5. Ut in iudicio, quàm iustè damnentur ibidem denuntiet. ita S. Th: 3, p. q. 54. a. 4.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in Cælum, & Throno sessionis à dextris æterni Patris.

1. **Q**ui resurrexerunt Matr: 27. non ascenderunt in corporibus cum Christo S. Th: 3 p. q. 53. a. 3. ad 2. ex S. Aug. Et sic solus Christus D. perfectà Resurrectione, id est, non moriturus, ante universalem resurrectionem resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & pie creditur de S. Joanne Evangelista, ait S. Thom: opusculo sexto explicando præsentem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo, *sedet ad dexteram Patris*, idem est ac est in æqualitate Patris. Si loquamur ut de homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est, est in bonis paternis potioribus præ cæteris creaturis, id est, in majori beatitudine,

hinc, & habens judicariam potestatem.
S. Th: 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per
dexteram Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas judicaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

1. **L**icet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium universale, ut omnibus inno-
tescat iusta Supremi Judicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
ris quod Christus D. ad iudicium uni-
versale sit descensurus, circa locum
Montis Oliveri, sicut & inde ascendit.
Præminet autem Mons Oliveri Valli
Josaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventûs Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente

niente & Sanctis resurgentibus: Ob-
seruabūtur ergo tempore propinquo an-
te iudicium. vel simul, vel diversis tem-
poribus, S. Th: in supp: 3. p. q. 73. a. 2.

3. Omnes ante diem iudicii mori-
entur. Quia omnes homines Dei sen-
tentia mortis adjudicari sunt propter pec-
catum. S. Th: in supp: 3. p. q. 78, a. 1.
Quando autem in Symbolo dicitur, *ven-
turus est iudicare vivos & mortuos*, per vivos
non intelliguntur qui nunquam mortui,
sed qui tempore propinquo & signorum
vi mortui, S. Th: loco cit: ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis
hæc è multis scienda. 1. Ignis occupa-
bit tantum de spacio, quantum occupa-
verunt aquæ diluvij, & sic quindecim
cubitis erit altior montibus. S. Th: in
supplemento 3. partis q. 74 a. 6. Qua-
re non perveniet ad sphaeram ignis, nec
purgabit elementum ignis, S. Th: loco
cit. 2. Post iudicium involvet malos,
S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igne
calidum, ustivum & impurum reperie-
tur, descendet ad inferos ad augendam
penam

pœnam malorum, quicquid verò subtile & lucidum, remanebit superius ad augendam gloriam Beatorum. S. Th: 2. 9. immò quicquid ignobile in mūdo ad locum pœnarum confluet. B. Albertus M. in Compendio Veritatis Theologicæ L. 7. c. 20. Ex dictis intelliges durante iudicio mundus stabit in igne conflagrationis, ut etiam docet Dionis: Car: Dominica 1. Adventus in enarratione Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore iudicij apparebit sequentia habet Carth: loco cit: serm: quinto. *Tunc apparebit Crux Christi, atq; ut aliqui volunt reintegrabitur. vel aliquid lucidum in Crucis specie apparebit.*

6. Docet Philippus à S. Trin: tract: 2 in 1. 2. disp: 9. duo. 1. ad 2. Sententiæ finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti &c.* tantum dirigentur ad adultos Nam in ultimo iudicio tantum fiet mentio operum bonorum ad laudem, & malorum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo Dño contra reprobos fulminanda, contra mor-

tuos in solo originali, licet in iudicio apparebunt, non dirigetur, quamvis hi sine essentialiter damnati, utpotè carentes visione Dei. In carentia enim claræ visionis Dei consistit essentialiter damnatio, sicut in clara visione Dei, consistit essentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur damnati. Per pœnam damni intelligitur amissio seu carentia beatitudinis æternæ, per pœnam sensûs intelligitur, quæ inferendo aliquid nocivum sive corpori, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur autem pœna sensûs quamvis anima torqueatur, quia nocumenta nociva potissimum sensibus percipiuntur. Ex his pœna damni, utpote amisso summi boni, est major, quam solam experiuntur moriētes, cum solo originali decedentes pœna enim sensûs solum per peccatum personale contrahitur secundum S. Bernardum dicentem, in inferno solam propriam ardere voluntatem.

9 Pro coronide circa præsentem articulum quaeritur quomodo innovabitur

mund. s? Rdet Carthusianus Domini-
câ 1. Adventûs serm: 4. *Complanabitur
terra, erit pulchra ut aurum, aqua sicut chry-
stallus, aër ut calum ignis ut sidera lux Luna
erit septemplex, seu tanta ut modò Solis lux
Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq; lux
proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
erit in occidente, & motus cessabit calorum,
eruntq; omnia in termino. Ita ille, quem
Cardin: Bellarminus doctissimum &
sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
ram fore in superficie perviam ut vi-
trum. Sic ergo terra & calum, quoad
accidentia, transibunt.*

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum Sanctum.

1. **N**omen Spiritus S. duobus modis
sumitur. 1. complexè seu ut com-
positum ex duabus distinctionibus 2. ex
usu Ecclesiæ, incomplexè seu per m o-
B 2 dum.

dum unius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia qualibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit. Quo nomine congruè ab Ecclesia nominatur, quia Spiritus à spirando est quidam impulsus, Spiritus autem S. procedit ut impulsus, cum procedat ut amor, qui est, impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud. *Amor meus pondus meum, eo feror, quocunq̃, feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialem seu ejusdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ super Christum Dñum baptizatū apparuit, ad designandam dispositionem requisitam in baptizando, sc: nè fectus accedat. S. Th: 3. p. q. 39 a. 6. ad 4. In igneis verò linguis super Apostolos, ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum Dominum ubiq; inter pressuras, S. Th: loco citato.

DISTIN.

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. Communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tū expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est societas visibi-
liū fidelium baptizatorum sub uno capite Chri-
sto in calis, & Vicario eius in terra, inter se
eodem cultū communicantium. Hæc vocas-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi: *Credo. unam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui beatitudinem scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est notæ, quam subiectum præ-
dictarum notarum. Has explico in sen-
tentis Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex
B 3 repro

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fidelibus excommunicatis dubium, sed probabilè puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo. l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solùm ponitur claritatis gratiâ.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi Dñi utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum bonorum Fidelium, adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes iusti communicatur in cha-

firate existentibus. secundum illud. Psal:
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
ceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7. Et sic per ly *Sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi Do-
mini Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi &c. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniunt aliis in necessi-
tibus, defendant in periculis, confr-
ment in bonis Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentia.

9. Hæc communiō bonorum exten-
ditur ad purgatorium. cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem.

10. Participant etiam mali de bene-
factis

factis iustorum, non quidem ut iusti per quandam derivationem cum sint membra mortua, sed per impetrationem, quâ sæpè auxilia divina resurgendi à peccatis conceduntur, auxilia inquam efficacia. Participant item de benefactis iustorum, inquantum intuitu horum sæpè evadunt afflictiones & vindictam Dei.

11. Ex dictis patet, in hac communionem Sanctorum fundari indulgentias vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum Articulum.

Remissionem Peccatorum.

1. **N**on datur tam immane scelus, vel tantus peccatorum cumulus qui non possit per pœnitentiam deleri. Nam dicitur Joëlis 2. *Deus prestabit super malitia* idest, misericordia & bonitas divina vincit quamlibet malitiam peccatoris. Peccant contra hunc articulum, de misericordia Dei desperantes.

2. Quando Marti 12. dicitur, peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc saeculo neq; in futuro remitti, non est sensus, quod nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiae & pietatis sc. Spiritum Sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanaibilis dicitur, qui difficulter curatur & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiam per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quod aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p. moralis. S. Th: 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomistica-
rum dist. 21, B 5 D I.

DISTINCTIO XIII.

Circa undecimum Articulum.

Carnis Resurrectionem.

1. **R**esurrectionis nostræ habem⁹ symbolum in rebus naturalibus. Nam grammen seminatam corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulat, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium ex S. Th: Opusc: sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. Idem corpus quod nunc est, & quantum ad carnem & quantum ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sint, quia non solum beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia, quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pœna. 3. Omnes boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertinente resurgent, non enim erit ibi cœcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfectâ, qualis fuit Christi Dñi. ultimas duas par-

res docet B. Albert: M. loco mox citando.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th: loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas secunda impas-
sibilitas. tertia agilitas. quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin
disp 6. in r. 2 tract 1 dub: 3 per hanc
dorem non habet corpus gloriosum esse
in eodem loco cum alio corpore, sed ha-
bet quod faciliè possit partes dividere &
per eas se intrinicare. Allegat S. Tho-
mas V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura.
2. passibilia. licet nunquam corrumpantur.
3. gravia. 4. adinstar putridorum.
7. Per cubam ad cuius fontem re-
surgemus intelligit S. Greg: relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit Theo-
logica l. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

apparitionem. videlicet ut habet vim cuiusdam imperij. S. Thom? in Supp: 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi Domini. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali hora resurrexit, ita in terminis S. Th: loco c. q. 77. art: 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes pervenient ad vitam æternam, immo pauciores, mul-

multi enim sunt vocati pauci electi, immo ex Christianis pauciores salvabuntur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à S. Trin disp 17 in 1. p. dub: 4.
sequens Cajet & refert S. Greg: M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomum. .
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præcivit? respondet Magister sent: in
2. d. 13. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset factururus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in soliloquiis C. 36. *Hæc est
plena beatitudo, & tota glorificatio hominū
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo. Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæ sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primò gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

39 *ARTIC: DVODECIMVS.*

bono proprio, & felicitate qua potuntur, ut tamen relata ad Deum tanquam ad ultimum finem. 3. Felix impotentia peccandi. 4. Perpetuitas.

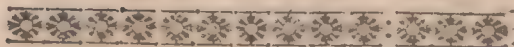
4. Dotes animæ beatæ sunt, visio, comprehensio seu sentio & delectatio. Intelligunt autem Theologi per has dotes, ornamenta quædam seu dispositiones animæ, elevantes eam ad itatum dissimilem vitæ, & conjunctionem spirituales cum Deo. Harum explicationem ulteriorem vide in 4 sent: Thomistarum dist: 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum, scilicet Martyrii Virginitatis & Doctoratus: Est autem aureola gaudium quod Beati habent ex victoria de mundo, carne, vel diabolo. sicut aurea vocatur, tum ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitudine. Aureola Martyrii est gaudium ex victoria de mundo. Virginitatis, ex victoria de carne. Doctoratus ex Victoria de Diabolo, qui per doctrinam ab hominibus pellitur. Hæc debetur etiam Confessoribus & Scriptoribus, ea quæ ad
salu.

salutem dirigunt, sententibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitat. s. tandem Doctoratus.

6 Q. V. Aureola differat à fructu ?
 scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine confurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. & ergo sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola vero in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom. in supp: 3. q. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentie correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cupus fructus homini responder. S. Th. loco cit: c. 3.
 Et

40 *ARTIC: XII. SYMB: APOST:*
Et hæc de vita æterna. quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors. Judicium Infernus.
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum in honorem
Capitis Apostolorum.

OPUSCULUM
SECUNDUM.
De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGVS.

Virtus est bona qualitas mentis. quæ
recte vivitur, qua nullus male utitur.
ex S. Th. 1. 2. q. 55. a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complet

ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4, Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem, Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certò credimus veritates a Deo Ecclesia revelatas*. Definitio apud S. Paulum (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th 2. 2. q 4. a. 1. Inter alias prerogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita: Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v. g. credo quicquid credit Ecclesia: illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo, est firmiter tenere vera esse quæ revelat. Credere Deum, est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum, est credendo tendere in Deum, tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus Sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem internus. Aliquando præter hæc

vocatur ad fidem per prædicationem
externam.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata: Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisque miraculis fides nostra à Christo ejusque Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelis, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisque sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos.

6 Sicut qui uno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui uni articulo discredid amittit totaliter fidem S. Th. 12. q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S: Paulo 2. ad Theff. 2. Itaq; fratres state, & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

Quæ tenetur Christianus scire & credere.

1. **C**hristiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari cœperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi, & Nazaræi à Jesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediè credere explicite hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelii, tenemur eadem necessitate credere explicite mysterium SS Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis,
immo

immò Philippus à SS. Trinitate disp: 4. in 2. 2. disp: 5. citans S. Bonav: & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum. q. 2. punc: 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi Dñi. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medi & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

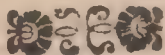
4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere. Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta. sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè cõsolationis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in g. hennam.

6, Quamvis Fidelibus svadendum,

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitè sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculû Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita decet de primis quatuor Suarez. & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficiet scire ejus summam, sc: à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficiet quòd rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes. 1. Exigente occasione maiori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari vitam Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano,

DISTIN:

DISTINCTIO III.

DE SPE.

1. **S**pes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei. Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 26, Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostro. Quod autem aliqui habentes spem deficiant a consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentie & misericordie. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, prout aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non autem dicitur provenire ex meritis quantum ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo iuvitens auxilio Divi-

no confidat benè agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundario iuvante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes. Licet etiam confidere in propriis meritis ut proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. Facit nos obsequare mandata Dei. Scias. Licet benè operari intuitu retributionis æternæ, secundum illud Psalmi 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Hinc meritò Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem. anno 1690. die 7. Decembris. *Intentio qua quis detestatur malum & prosequitur bonum, merè ut castitem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens.* Meritò inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ consolatur nos in tentationibus & aliis afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

DE CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost: I. ad Corinth: 13. nihil sine charitate sumus.

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima. & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos. Dixi: vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de DEO, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed apprehensivè, ita ut pluris DEUM ames quàm omnes creaturas simul sumptas

3. Signum hujus amoris ordinarium,
 sumi.

sumitur ex observantia mandatorum,
& exercitio virtutum. Extraordinari-
um, ex præparatione animi, effundendi,
pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum
virtutum, est per charitatem ordinari al-
ias virtutes in ultimum finem. S. Th.
2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & alia
virtutes in peccatoribus sint, secundum
suam naturam & entitatem virtutes, nõ
tamen habent statum perfectum virtutis,
& sunt veluti mortuæ, utpotè infor-
mes. Hæc ratione charitas est excel-
lentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui
nobiscum communicat, vel communi-
care potest in beatitudine æterna. S.
Th. 22. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimi-
ci, peccatores veniunt nomine proximi.
Quod etiam reducitur corpus nostrum,
cum sit aliquomodo particeps beatitudi-
nis, inquantum ex beatitudine animæ
redundat quædam beatitudo in corpus
sc. Sanitatis & incorruptionis vigor.
S. Th. loco cit. a. 5.

6. Et

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis, ut proximus à nobis diligatur. sc. communicatio in beatitudine æterna. Ulterius patet Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. Possumus tamen naturam Dæmonum diligere, non quidem volendo bonum vitæ æternæ, sed ut conserventur in suis naturalibus ad gloriam Dei. S. Th. l. c. a. 11. Eodem modo discurre de creaturis irrationalibus. S. Th. l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga proximum. 1. Non solum verbo, sed & re juvare. 2. Infirmitatem supportare. 3. Gaudere in prosperis. 4. Compati in adversis. 5. Et quidem præcipuè, à peccato reducere. Ex quibus hæc etiam inimicis ostendenda, quæ alijs communiter ostenduntur. Sola enim signa amicitie specialia, possunt inimicis, excipe articulum mortis, denegari. S. Th. loco citi. a. 9. Quod intellige per se loquendo. Nam si omnis signorum amicitie specialium esset scandalosa, aut per aliquid horum posses sine tuo incommodo,

Ca

ini-

inimicum tibi & Deo reconciliare, id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona soleret alium salutando prævenire, v g subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3 c. 2. dub: 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda sc. Deus, Proximus Corpus nostrum. Nos ipsi, S. Th: l. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum plius homo diligit animam suam, quàm aliorum: deinde plius animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th: l. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere act^o fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent: Mor: de 2. 3. 4.

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus.

1. **I**nter virtutes morales, hoc est, ad com.

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eniq; veluti cardinibus, universa vitæ humanæ moles subnixæ est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*, seu est *virtus moralis, quæ præscribit quid hic & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem.*

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia, id est, ab bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducunt. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad bene vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpetua & constans virtus ius suum unicuiq; tribuens*, seu, est *virtus moralis, quæ ius suum unicuiq; tribuit.* Per ius hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeticam, ut in iustitia commutativa, vel geometricam.

ometricam, ut in iustitia distributiva, quæ potius dicenda proportio, quàm æqualitas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est, necessariae ad officium integrum iustitiæ, sunt, facere bonum & declinare à malo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ Christianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non sumuntur in generali, sic enim pertinet ad omnem virtutem: sed bonum sumitur ut habet rationem debiti ad proximum, malum verò ut habet rationem nocivi.

7. Patres subjectivæ seu species iustitiæ sunt tres, Legalis, distributiva, commutativa.

8. Iustitia legalis est *quâ damus bono communi quod suum est*. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, cives ex iustitia legali & propter bonum commune obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est *quâ damus unicuique suum debitum secundum merita*. v. g. duo vel tres concurrunt pro dignitate obti-

nen-

DE VIRT: CARDIN: 55

nenda; ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10 Commutativa est, quā damus unicuiq; secundū aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11 Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perpessio, vel aptius ex D Th: Fortitudo est virtus existens in irasibili, coercitiva timorū & audacia moderativa instantibus periculis. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, quae moderatur appetitum circa delectabilia secundū tactum & gustum. prout rectam rationem de cet, ob specialem honestatem, quae est in tali moderatione. P Gonet: in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. §. 2. Et sic temperantia propriè sumpta tantū moderatur delectationes quae sunt in cibo. potu & rebus venereis, idem ex S Th.

DISTINCTIO VI.
DE DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis, &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritûs S. generaliter sumptum est id quod gratiâ à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit. Et sic omnes gratiæ & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritûs Sancti.

2. Donum Spiritûs Sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. animæ impressa, quâ disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos, vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct: 73.

3. Septem sunt dona Spiritûs Sancti, ut patet ex Scriptura Isaiæ 11. sc. Donum Sapientiæ, Intellectûs, Consilij, Fortitudinis, Scientiæ, Pietatis, Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II.

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus sanctorum Spiritus & quibus ex in-
 flinctu & motione specias Spiritus & ad vi-
 tam æternam seu beatitudinem consummatam
 accedimus. Et sic sunt quædam inchoa-
 tiones beatitudinis futuræ.

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipso-
 rum est regnum cælorum.
2. Beati mi-
 tes, quoniam ipsi possidebunt terram.
3. Beati qui lugent, quoniam ipsi conso-
 labuntur.
4. Beati qui esuriunt & siti-
 unt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
5. Beati misericordes quoniam ipsi mi-
 sericordiam consequentur.
6. Beati munda
 corde, quoniam ipsi Deum videbunt.
7. Beati pacifici, quoniam Filij Dei vo-
 cabuntur.
8. Beati qui persecutionem
 patiuntur propter iustitiam, quoniam
 ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam &
 septimam non coincidere. Nam secun-
 da loquitur de homine ad seipsum, ex-

Os

clu-

58 DE BEATITVDINIBVS.

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iustitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? quæ ut docet S. Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum &c. ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quali confirmationem & manifestationem earum: continet enim quãdam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentī sumitur) est quidam actus quo mens humana bene disponitur

DE FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritus S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritus S. a 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediate dicto patet, non tamen e converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote qua specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th: 1. 2. q 70. a. 2.

11. Fructus Spiritus S sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia. *Gaudium*, id est, delectatio in Deo, quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciendi: Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Manfuetudo*, id est, motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Moderestia*, id est, in dictis & fa-

etis decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio. *Continentia*, id est, concupiscentiarum licitarum, quales sunt in eis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

DE CONSILIIIS EVANGELICIS.

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas. Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Loricinus in Thesouro utriusque Theologiae, Martyrium. Si hæc voto firmentur, amittunt rationem consilij & induunt naturalis præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sint liberæ observationes, ita. ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficile, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicuntur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

DE CONSILIIIS EPANG: 61

1. 2. de statu Religioso disp. 6. dub: 1. ult. probat in lege antiqua statum Religiosum verè existisse.

4. Paupertas Religiosa est voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio. Castitas Religiosa est perfecta omni delectatione venerea sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio. Obedientia est prompta preceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio.

5. Ad paupertatem refertur valis habitus & victus. Item abdicatio omnium sæcularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Loricinus sub litera C. Attendat ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

62 *De Bonis Operibus. De Ieiunio*
Itatus enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Ju-
stinianus de perfectione Monachorum.
cap: 7

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bo-
norum operum.*

1. **T**Ria sunt bonorum operum genera.
Jejunium, Oratio, Eleemolyna.

Quoad I.

2. Jejunium latè acceptum, est corpo-
ri per abstinentiam cibi & potûs vel in par-
te vel in toto, castigatio. Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corpori certis diebus iuxta præscriptum Eccle-
sia. consistens in abstinentia à carnibus, & una
per diem cibi refectio.

3. Jejunium Ecclesiasticum tria re-
quirit. 1. Ut semel in die comedamus,
alias solvitur jejunium. 2. Requirit ab-
stinentiam à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus trahentia, ut sunt ova, casei,
lac.

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuniij 3. Requirit debitam horam edēdi quæ est hora undecima. Vide dicta in 1. Sent: Moral: dist. 19. ex quo patet jejunium plūs dicere quā abſtinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, ſunt dies Quadrageſimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadrageſima à feria quarta Cinerum.

2. Quatuor anni tempora *cap ſtatimus diſt: 26.* in quibus præcipitur jejunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in quibusdam Vigilijs, quæ ideo Vigiliæ dicuntur, quia Chriſti fideles ijs diebus non ſolū jejunabant ſed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de cauſis ſublatus eſt. Vigiliæ in quibus jure communi jejunatur, ſunt Vigilia Nativitatis Domini. Aſſumptionis B. V. M. c. *ex parte de obſervatione jejunij.* In vigilijs tredecim Apoſtolorum, in quo numero comprehendit S. Matthiam & S. Paulum. c. *conſilium de obſervatione jejunij*, excluſa tamen non ſolū vigilia Ss. Philippi & Jacobi, in qua non jejunatur ob Paſchalis

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Joannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. In Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statinus dist: 76.* idem die de Vigilia S. Joan Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadeat. Idem die de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur, nisi consuetudo præcipiat ita refert Bouac de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun: 5. propositione secunda. Reliqua de diebus jejuniij, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quoad II.

5. Oratio est ascensus & elevatio mentis ad Deum.

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo Pater noster, charitatem
DEI

DEI ad nos, quâ bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo *in calu*, maiestatem. Licet enim sic ubiqs, specialiter tamen in cælis, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones

1. *Sanctificetur Nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam DEI propagari.

2. *Adveniat regnum tuum* Per hanc petimus gloriam DEI ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obediētes DEO. *Sicut in calo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in cælo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus usus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victus & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc petimus liberari à peccatis.

6. *Et ne nos inducas in tentationem. Per hanc petimus, non tam carere tentationibus, quàm ne consentiamus illis.*

7. *Sed libera nos à malo. Per hanc petimus liberari à pœnalitatibus præsentibus, quæ impediunt sufficientiam vitæ.*

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22. q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres partes. Primam partem incæpit Angelus, cùm dixit. *Ave gratia plena Dominus tecum. benedicta tu in mulieribus.* Secundam subjunxit Elisabeth, cùm ait. *Et benedictus fructus ventris tui.* Tertiam apposuit Ecclesia, ut in reverentia Nomen MARIAE haberetur. Nam MARIA non est in textu. Ita in terminis loquitur B. Albertus M. l. 4. Compendij veritatis Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de prædicta salutatione Angelica. Scias. B. Eli.

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & præmisisse *Benedicta tu inter mulieres*, ut narrat sacer text^o Luc: 1.

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideò duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Ægrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccâtes corrigere. Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta in 1. Sententiarum Moralium d. 23. & 25.

OPU-

OPUSCULUM TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c.

PROLOGUS.

1. **A**D notitiam peccati conducit
notitia conscientiae. Conscien-
tia est actus intellectus practici, qui
dictat de bonitate vel malitia eorum, quae
agimus, ut sunt à nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & fallam.
Ex parte actus, in certam, quae est absq[ue]
formidine. Probabilem quae uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quae nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quae uni par-
ti adhæret cum timore oppositæ, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium, non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducit notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoro latam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dū percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus. eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. Pec

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem aeternam. S. P. Aug: Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo intelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem DEI dici debebat, & non factum quod fieri oportebat. in corde quoque omissum, quod desiderari amariq; debebat. Vtrobique enim est deviatio a statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in DEO, estq; exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi eius.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propria peccantis voluntate comittitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2 in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulæ morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet donec per penitentiam deleatur,

4. In mortale & veniale illud infert mortem anime, eam privando gratia & charitate & avertendo ab ultimo fine. Hoc vero nec gratia nec charitate privat sed eius tantum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed eius consecutionem retardat.

5. In commissionis & omissionis. Peccatum commissionis consistit in productione alicuius actus mali & affirmis reguli morum. Omissionis est carentia seu privatio alicuius actus debiti & lege prescripti. primum pugnat cum præcepto negativo, ponendo actum qui iubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est quod perficitur delectatione carnali, v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummatur. Spirituale vero perficitur delectatione spirituali, ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicuius rei concupiscuntur, vel ad placitum habitæ consummantur. Carnale plus habet de cōversione quàm de averfione. Spirituale plus de averfione,

one quàm de conversione: Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulolus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo ius debitum, vel offendit humanam societatem cum naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interius confusio natus, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere compleitur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g.

v. g. ex hoc quod appetat vindictam, primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primò conceptio cordis, sc. cogitatio, deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tenatione & motione appetitus sensitivi irahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia, quod plena libertate & voluntate committitur nulla passione incitante & nullâ ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritûs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro-

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel suasionis, vel adulationis, vel protectionis, vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

DE PECCATIS IN PARTICULARI. DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**Escendēdo ad particularia: peccatum dividitur in septem capitalia, sic dicta, quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est appetitus inordinatus, hoc est perversus appetitus, excellētia. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam v.g quia est aut de re falsa, aut mala, aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolao

Mosci-

Moscicensi 2. p. Tyrocinij Artis Pœnit:
de Superbia.

3. Quatuor modis cōtingit superbia.

1. Quando quis iudicat quòd bonum,
quod habet, ex se habeat seu à se. 2.
Quando iudicat quòd bonum quod ha-
bet, ex Dño habeat, attamen ex suis me-
ritis. 3. Quando jactat se habere quod
non habet. 4. Quando quis singulis de-
spectis, vult videri se singulariter habe-
re, quod habet S. Greg: apud S. Th: 22.
q. 162. a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. caluum.
Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ: Sunt autem, inobediencia, con-
temptus, præsumptio, ambitio vana glo-
ria, hypocrisis, jactantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
litas. Moscicensis loco cit: addit novi-
tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub: ad curiositatem:

5. Inobediencia est vitium, quo qui
venit facere quod iubetur.

6. Contemptus est, Quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur, Quid sit contem-

ptus formalis v. dicta in 4. Sent: Mor: d. 3. §. Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa aut nimia virium confidentia aggredimur excedentia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus honoris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi advertendo ex Sylv: V. superbia, ratione honoris: nam appetitus tantum dignitatis pertinet ad præsumptionem secundum S. Th: apud Getium v. Ambitio. Ex quo patet quomodo intelligendus Moscicensis definiens ambitionem etiam per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus claræ opinionis & laudis apud alios. Scias pro nonnullorum consolatione, hæc tantum est p: veniale, licet sit de falsis (dummodo non mortiferis) & transitorijs immoderatè, & licet sit de bonis operibus, jejuniis, oratione &c. quæ quis facit consultò propter vanam gloriam. Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de superbia n. 101.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis aut
sac-

sanctitatis quam homo non habet. Addit Mo-
scicensis loco cit: etiamsi hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum repræsentare
licet non fueris, fac propositum emen-
dandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. Jactantia, quâ quis se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinan-
tur de eo.

12. Discordia est voluntatum contrari-
etas circa aliquod unum, dum unum alicui
placet, alteri verò displicet.

13. Curiositas est inordinatum desideri-
um sciendi, sive per intellectum, sive per sen-
sum, ea quæ ad se non pertinent, vel si perti-
nent, maior tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscenti quàm par sit. invectio novitatum
est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
rientium, ut sit in sustinendis novis opi-
nionibus, in usu insolitæ formæ vestien-
di convivendi &c.

14. Pertinacia est persistencia in suo iu-
dicio & asseveratione plusquàm oportet

15. Contentio est sermo contrarius al-

teri

seri, veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas est, exclusio fidei. Privativa tunc est, dum qui nec credit, nec discreditis, sed animum suspendit. Contraria dum qui discreditis, aut credit esse falsa, quæ proponuntur.

17. Scias pro meliori prædictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personæ, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantum extendit ad excellentiam personæ sistendo in ipsa, sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eò quòd desideret dignitatem, & absq; eò quòd aggrediatur aliquod præclarum opus, vel affectet laudari.

18. Ambitio ergo præsumptio & similes, ita oriuntur & sunt filie superbæ, intellige specialissimè sumptæ, quòd sint etiam species superbæ communiter sumptæ. Et hæc de illis in recto potest prædicari: verum enim est Ambi-

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c,

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiz sunt multæ ait Mo-
scicensis 2. p. Tyrocinij Artis Pœnitentiariz § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium. inquietudo. violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicuius occulti illativa nocuenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocuenti.

5. Fallacia est deceptio alicuius in verbis, illativa nocuenti.

6. Perjurium est mendacium iuramento firmatum illativum nocuenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporali sollicitudo

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio seu immisericordia est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154. a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum fœmina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th: inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali: Dicitur solutus cum soluta, idest, non existentes in Matrimonio, si-

ve ra.

verato sive consummato Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *deffloratio virginis per fradionem clauſtri virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundum S. Th. l. c. a. 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, vel coniugati cum libera vel libericiū coniugata*. In primo aperienda est in confessione circumstantia utriusq; coniugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usq; ad 4tum gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizita Secundum aliquos cum filia confessionis.

7 Raptus est *dum quis abducit sœminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut a domo propria, si sit sui iuris, ipsâ invitâ ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum*. V. Trid: sess: 24. c. 6.

8 Peccatum contra naturam est *omni actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum*.

9. Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio: Bestialitas. Sodomia: inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acti defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexûs reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpostero secundum Armillam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bixi masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges: Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent. Mor: l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur. Turpiloquium. Auditus turpium sermonum. Lectio obscenorum. Aspectus. Tactus causa voluptatis carnalis. Oscula eodem sine tactu. Choreæ. Motus sensualitatis. De his consule Mose p. 2. Tyrocinijs Artis Poenit. § de Luxuria & Sent. Mor: l. 1. d. 29.

16. Filix luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S Vinc: V. Luxuria scilicet: excitationem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipationem, amorem sui, odium Dei, desiderium presentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem

DE

at non

ut non cogitet de caelestibus, nec sacras conciones, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit, ut homo sapè agat, quæ suum statum dedecent, cum non levi aliorum scandalo.

19. Præcipitatio impedit consilium de mediis necessariis ad actum bonum.

20. Inconstantia facit, ut homo non servet propositum maxime de vitæ emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quàm Deum.

22. Odium Dei, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de eius bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit huius semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maximè cavendam à viris contemplativis, literariis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Judicibus, &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc: l. c. § de Invidia. *Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam.* Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates, &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum opramus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentiæ. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri. v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Joannis: aliquid injustè proventurum & de præfatis excellentius tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono. v. g. prosperitate indignus. Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quod si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tritari pertinet ad justitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo. Qualiter tritari pertinet ad emulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Mose: & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi
sic

Et concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, alioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art: 4. has refert species invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & proprie. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Proprie & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira per zelum, illicitæ vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendi
malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legi dispositionem. v. g. ut iustitia servetur, &c.

4. Ira vitiosa est inordinatus appetitus vindictæ, v. g. eo solo quod injuria sumus affecti, & sic ut animus irati satiatur alienâ miseriâ.

5. Ira differt ab iracundia, illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gab: à S. Vine: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur arrepto à Dæmone.

6. Germina, seu filias iræ in tres classes distinguit Mosc: l. c. § de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, rumor mentis & odium, in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales, in factis, pugne seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est, quâ homo indignum reputat (illum a quo malum accepit) sua affabilitate, familiaritate & colloquio, avergens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quod ei aliquando amicus fuerit, benefecerit, &c.

8. Tumor mentis, quo in corde iniuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum sine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio.

11. Quid maledictio contumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum.

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosco. l.
c. 5 de ira.

12. Seditio est rebellio nonnullorum contra superiores commotio.

13. Factio est modorum de inferendo damno sive temporalis sive spirituali adinventio. Hæ undecim filie iræ possunt reduci ad sex à S Th: 12. q. 158. a. 7. assignatas: Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

1. **G**ula est inordinatus cibi potusq; appetitus. Appetitus inordinatus solus cibi, vocatur comestatio. Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. Præproperè. Lautè. Nimir. Ardentè. Studiosè. S: Th: 2. e. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est Præproperè, quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando querit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando
avi-

DE GULA. 91

avidè cibum sumit 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat Ita in terminis Gab: à S. Vinc: v. Gula.

4. Filie gulæ sunt quinque. 1. Inepta lætitia. 2. Scurrilitas. 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th: l. c. 2. & ex S. Greg.

5. Inepta lætitia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudine apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecondiis. Ut sunt impuræ cantilenæ. versus. cavilli. gestus. tactus petulantes, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro superflua & turpi humorum à corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest peringere ad cogni-

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita. Hoc evenit tum ratione vaporum quibus op-pletur cerebrum. Tum ratione delectationis superfluz, ex qua fit, ut mens quasi inhaereat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A** Cedia est tristitia de bono divino, non quatenus est arduum & difficile, sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile & nostrum beneficium, ducēs ad finem, vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non propriè intelligere hoc peccatum pro segnitie aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro tristitia. v. g. de jejuniio incidente tali tempore vel alio bono opere, inquātum est laboriosum, animo & corpori molestum, vel impeditivum delectationum mundanarum: talis enim tristitia ex repugnantia sensualitatis oritur, & ordinariè etiam consensu rationis accedente, veniale peccatum est, ait P. M. Nicol: Mosc.

3. Septem filix acedia assignantur:
Pigritia seu torpor. Tedium seu fastidi-
um. Evagatio mentis. Pusillanimitas. A-
versio à bono divino, alias malitia à
D. Greg: dicta Exasperatio contra benè
monentes, alias rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo
negligit & omittit facere, quæ ex præcepto
vel quasi ex præcepto tenetur facere. v.g. non
communicando in Paschate, &c.

5. Tedium est, propter quod aliqui in-
choans bonum opus nauseat super illo, tanquam
insuavi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descri-
ptionis non innuit filiam invidiæ, sed
secunda pars: nam nausea super bono o-
pere est ipsamet acedia, cum sit tristi-
tia de bono divino. Hinc Bonac: & Fer-
nandez acediam definiunt per tedium
& nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quæ re-
fugiens sancta, divertit ad impertinentia. quæ
in cogitationibus versat, & deserens at-
tentionem debitam distractionem volun-
tariè admittit.

8. Pusillanimitas est quæ homo non audet divina consilia, quæ perfectionis sunt agredi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D Gregorio dicta malitia, est tristitia aggravans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum, v.g. si quis tantum esset aversus à Deo, quod audiens vel cogitans statutum sibi à Deo, quod sit futurus civis Sanctorum, tristaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletq; ea non fecisse. Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quod sint ei provisæ ad beatitudinem media. v. g. Sacramenta, &c.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gustu spiritualium, desiderant in mundo perperuitatem non curantes gloriam æternam, immò interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponētes temporalia æternis.

DE ACEDIA.

95

11. Exasperatio contra benè mōnētes, aliās Rancor, importat quandam animi commotionem contra ad bona inducentes. v.g. Parentes. Confessarios. Concionatores. &c.

Quid sit desperatio patebit ex dicendis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capitalium.

1. **S**uperbia est peccatum mortale ex genere suo si sit consummata & perfecta, id est, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus subijci nolit. imperfecta, quā quis, subiiciendo quidem quibus tenetur, in suo tantū affectu se magnificat, est p. veniale. ut refert P. Hermannus ex Cajetano v. Superb. Quia sine Dei & aliorum respectu plus iusto se efferre, non est gravis deordinatio. Esset gravis cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum notabili abiectione.

2. Ava-

96 DE GRAV: PEC: CAPIT:

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur libertati, est solum ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur. Hanc doctrinam sumpsit Gab: à S. Vinc: ex S. Th: 2. 2. q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th: q. 15, de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D. Th: 2. 2. q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale.

tale. (Quod intellige quando est ex plena deliberatione, & malum quod infer-
tur est notabile) Quia contrariatur cha-
ritati & iustitiae. Sumpta pro perturba-
tione animi. v. g. si quis nimis ardentem
commoveatur ineriorius, vel si nimis ex-
teriorius signa interioris commotionis ma-
nifestet, non est ex suo genere mortalis.
S.Th: 22. q. 158. a. 3. & q. 12: de Malo
a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. ve-
niale. Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S.Th:
Quia ex genere suo in hoc consistit quod
quis inordinatè cibum vel potum appe-
tat. v.g. quia plus, citius, avidius, lautius
sumit, quàm deceat, vel in delectatione
cibi sistit non referendo, saltem implici-
tè ad finem honestum, quod tantum est
veniale, nec ex terminis importat nota-
bile excessum. Sumitur ex Sam: de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic
habet Apostolorum 42dus Canon: Epi-
scopus aut Presbyter aut Diaconus, alex atq; e-
brietati deserviens, aut desinat, aut certe com-
munionem privetur, idem statuit Eutichia-

98 DE GRAV: PEC: CAP:

nus Papa & Concilium Moguntiacum.
Cant: 46. Hæc & alia refert Povodo-
vius in instructione Confessariorum su-
pra 3. Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est
p. mortale. Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de Deo, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs S. Th: 2. 2. q. 35. a. 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto, sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v. g.
ex acedia propriè sumpta, non sufficit
in confessione fateri omissionem Sacri,
sed necessarium est p. acedix explicare,
Gab: à S. Vinc: V. Acedia.

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitali-
bus contrariæ?*

1. R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volen-

DE VIRT: PEC: CAP: CONTR: 99

volentia, Patientia, Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis, ponitur amor proximi. Loco temperantiæ, abstinencia. Loco devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enumerari. Humilitas. Largitas. Justitia. Castitas. Charitas, Mansuetudo. Temperantia. Humilitas contra superbiam. Largitas & justitia contra avaritiam supra explicatam. Castitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & acediam ut patet ex dictis. Mansuetudo & justitia, contra iram supra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sent: Thomisticarum: ubi ago de virtutibus in particulari. Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra SPIRITVM S.

1. **P**Eccata in Spiritum Sanctum sunt
E 2 sex.

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis, Invidia fraternæ gratiæ, Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio, quando quis abiicit spem de sui emendatione peccatorum remissione, gratiæ & gloriæ consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltem corde tale iudicium, quòd Deus non possit sibi parcere, aut non parceret, si debito modo se disposuerit, aut quòd impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me disponam, & ideo nunquam mihi Deus parceret ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus spei, quæ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei, id, quòd secundum legem Dei ordinariâ non est possibile: v. g. remissionem peccatorum absq; pœnitentiâ. Gloriam æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; Dei gratiâ. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et absq;

absq; hæresi, si ita quidem non iudicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratiâ Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis, tunc est, quando qui post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum qui tristatur ex hoc quòd gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servicio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum S. quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non pœnitendi: S. Th. in 4. d. 43 a. 2 ad 3. & in expositione literæ. Quòd si esset propositum, non pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum Sanctum.

7. Obstinatio est firmum propositum inherendi peccato propter aliquam delectationem licet brevem.

8. Hæc peccata dicuntur irremissibilia. Non quod nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò remittuntur, eò quod habeant in se repugnantiam ad remissionem, & DEI dona, quæ contemni videntur.

Quæsitum.

Quot sunt remedia contra peccata in Spiritum Sanctum?

R. Esse sex, secundum Fabium incarnatum. Primò. Spes de misericordia DEI. Timor de divina justitia. Cognitio veritatis fidei & bonorum morum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor de peccato commisso, & propositum abstinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

Referuntur aliæ divisiones peccatorum.

Aliæ DIVISIONES PECCAT: 103

1. Inter alias divisiones etiam assignari solet peccatum contra Patrem, Filium & Spiritum S. sed de hac divisione jam egimus dist. 1. n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt quatuor. Homicidium voluntarium, hoc est directè factum. Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non tantum miserabilis persona. v. g. advena, pupillus, subditus, servus, sed etiam quicumque est inferioris conditionis respectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nimirum ob sui gravitatem velocem petunt ultionem.

6. Peccata aliena sunt novem. Seu novem sunt modi quibus aliena peccata nobis imputantur, & continentur his verbis Iussio. Consilium. Consensus. Palpo. Recursus. Participatio. Mutus. Non oblitans. Non manifestans. Ho-

104 *RESOL: aliqua de PEC:*
rum brevis explicatio habetur in 1. Sentz
Mor: de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones, amulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, invidia, ho-
micidia, ebrietates, comestiones & hi si-
milis quæ prædico vobis, sicut prædixi, quo-
niam qui talia agunt regnum Dei non conse-
quentur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum com-
mittitur? R. 4. Cogitatione. Locutione,
Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, ori-
gines & causæ peccatorum? R. 3. Igno-
rantia. Fragilitas quò pertinet passio,
Malitia.

10 Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex par-
te intellectûs. 3. Plemus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte o-
bjecti colligitur ex notabili contrarieta-
te cum charitate Dei & proximi. Alia
autem

RESOL: aliqua de PEC: 105

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v g odium Dei.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. sent: Mor: d 61 circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. sent: Thomi-
sticarum d 75

OPUSCULUM

QUARTUM.

De Præceptis Decalogi.

Præcepta alia sunt legis naturæ.
Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Es

Quod

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad maiorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ, & gratiæ, & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora, vel magis principalia, vel magis scitu necessaria.

1. **D**Ecalogus dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede DEUM. Nec iures vana per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mæchus. Fur Testis iniquus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio DEI & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ, alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deuteronomij c. 4. In prima tabula tria tantum scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad iustitiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th: apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantum quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper, sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum data occasione. Negativa obligant semper & pro semper, v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eo facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Cœercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientie puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc defunt, Deus in melius nostrum suberabit. 4. Vita æterna, si vis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**oc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei, spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus 1. Sumitur ex DEI dignitate. 2. Ex DEI largitate. omne enim bonum à DEO. 3. Sumitur ex promissæ firmitate: abrenuntiavimus enim diabo-
lo,

PRIMUM PRÆCEPTUM. 109

lo, & fidem promissimus soli Deo 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th: Opule: 4. in præsentis.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quæ Deo debitum cultum tribuitur tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent: Mor: d. 2. & seq. tum in 3. Sēt: Thomisticarum d. 53. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculptile*, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS prohibetur: ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem representatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad instructionem rudium. Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura. S. Greg: l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsæmet Christus D. approbat: Regi enim Abagaro suam

110 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

suam imaginem misit (Epistola Abagari ad Christum D. & Christi D. ad Abagarum, habentur apud P. M. Ruszel de S. Cruce dist 37. ubi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionē Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & sindoni sepulchri suam imaginem impreffit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiarum enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificaverunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cælo splendoris indicio collecta, & suis lucis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnorum vestigia extaret. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniæ,

loniæ inusitatæ magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S Th: 2. 2. q. 103 a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increatæ debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B V. MARIA.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliqui honoratur propter se & ratione sua perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Patet hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

sed refunditur in prototypum seu exemplar, puta in eum cuius est imago. Adoratione sacra veneramur etiam nomina sacra, ut nomen: JESUS MARIA Scilicet propter id quod representant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 1. In Nomine Jesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submittio externa, est in d fferens, potestque tam Deo quam creaturis exhiberi, v.g. genui. xio Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intensione pender, quod per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externa illa submissione intendas te submittere tantumquam Deo, & testari divinitatem, erit cultus latria. Si ut sancto, dulia. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract: 1. d. 4: 1. q. 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt celi cultu privato, le-
clu-

cluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. a. 1.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem. Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quàm conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l. c. q. 6 hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tãquam institutus ab Ecclesiâ, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colêtis, licet

licet simul fiat, & publicè. Imò etsi Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratia oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1. Sent: Mori dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, scilicet hæresis desperatio & odium Dei, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis. Sunt autem superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convitium addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito. Makov: l. c. q. 1. a. 1.

17. Tentatio Dei est dictum vel factum

PECCATA OPPOSITA. 115

*ad capiendum de Deo experimentum, ut sciat-
tur qualis sit, potentiâ, bonitate, scientiâ,
voluntate & similibus. Samuel de Lu-
blino v. Tentatio.*

18. *Sacrilegium est rei sacra violatio.*
Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mor:
d. 10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. *Blasphemia ex S. Th: 22: q. 13.*
a. 1. *est derogatio excellenti bonitati, &
præcipue divine.*

20. *Fit autem quatuor modis. 1.*
Quando aliquid DEO attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando removetur
quod convenit. 3. Quando proprium
DEO creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
movetur à Sanctis id quod convenit,
vel attribuitur convitiando, quod non
convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia.
Ex quo patet blasphemiam etiam sic
posse definiri. Est maledicentia contra
Deum & Sanctos.

21. *Species superstitionis hæ à S. Th:*
2. 2. q. 2. a. 2. numerantur. Indebitus
veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio
vana observantia,

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, patet. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v. Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creatura tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lufores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, si futura ope dæmonis prædicuntur. Partim ad vanam observationem si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiti potest. Est ratio quedam ope demonum aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis eum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium quando dæmon apparet ad prænuntiandum futura & hominibus oculos præstringit ut videat deceptionem.

PECCATA OPPOSITA. 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs indicant de occultis & futuris. Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regulâ actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum.

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptitios loquitur de occultis & futuris.

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri. v.g. ligno, ferro, &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis.

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aëre.

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in testibus animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia iudicaria, quâ ex situ motuq; astrorum futura pradicuntur de hominum vita & actionibus.

37. 2. Augurium, cūm ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicatur.

38. 3. Omen, cūm ex verbis alicuius absq; eo proposito dictis, futurum prædicatur.

39. 4. Chiromantia, quā ex lineamentis manuum aliquid prædicatur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quā aliquid prædicatur ex signis apparentibus in spatula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cūm aliquid fit ab homine, ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel iactum taxillorum. &c. De his S. Th: 22. q. 95. a. 3.

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum.

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th: l. c. a. 8.

45. Hæ omnes species divinationis, licet

licet sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibita, excepta forte divinatoria & consultoria, servatis tamen nonnullis conditionibus, de quibus in 1. Sent. Mor. d. 8. conc. 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis procurat, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum eventuum, quâ ex consideratione alicuius eventus fortuito occurrentis conyemus quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infausum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosi dicunt

120 *I. PRÆC: DEC: PRÆC: OPPOS:*
cunt valere contra hydropem, pestem
& febres. Item si quis vanis remedijs
tolle fascinationem. v. g. immiffione
carbonum in aquas.

49. 4. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res supernaturales
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
tum. v. g. Si verba sacra collo appendas,
credens te sic certò consecuturum sani-
tatem. Secus si solùm habeatur respec-
tus ad DEUM, à quo humiliter expecta-
tur effectus. Quali modo etiam licet in-
cantare serpentes. Sed ut advertit S. Th:
22. q. 96. a. 4. plerumque tales incanta-
tiones habent vanas observantias, & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi, à
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
DEI benedictum, licet. Cùm id à DEO
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in 1.
Sent: Mor: d. 10.

DISTIN-

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen DEI tui in-
vanum.*

1. **H**Oc præcepto prohibetur omnis
inordinata usurpatio Nominis
DEI, Temerè jurando. Adjurando. Vovē-
do & non reddendo. Blasphemando

2. Juramentum est *Veritas Divini testi-
monio confirmata*. Hinc jurare est DEUM
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariæ ut
juramentum debito modo fiat. Veritas.
Justitia. Necessitas. S. Th: Opusc: 4. in
præsenti. Veritas consistit in hoc quod
res ita se habeat, vel saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Justitia quod res jurata non sit contra le-
gem DEI.

4. Juramentum est quadrex. Af-
fectorium. Promissorium. Comminato-
rium

rium Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata v. g. Juro Deum, percutiam Petrum. Execratorium, est execratio Divino testimonio confirmata, v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicuius persone vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacre S. Anthonius apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa Imperativa, qua utimur ad subditos, precipiendo & temporem incurrendo. v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativa qua utimur ad Deum Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesie orationes sic finiendo. Per Dominum N &c. Similiter in Litanis. Per mysterium Sancte Incarnationis. Sam: de Lub: v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat has præcipue conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat. 2. Ut intentione bonâ.

3. Ut

7. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est *promissio facta Deo de his, qua ei magis placent*. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit condiciones. 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est calibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono*. Solemne est quod *præter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter*. De differencia horum dixi in 1. Sent: Mor: d. 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui pejerant. Pejerare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia est conditio generalis in omni perjurio imbibita. Adducere Deum in testem,

sine veritate. licet in re levi, semper est p. mortale. Tantum sine necessitate, est p. veniale. Sin. iustitia in re levi, servata veritate p. veniale. v. g. juro, percutiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccat etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo sorte modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis enim in ira nominare dæmonem sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè, v. dicta in 1. Sent. Mor: d. 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent, v. dicta l. c. d. 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d. 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v. l. c. d. 11.

DISTIN.

DISTINCTIO III.

Circa 3. præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices.

1. **H**Oc præcepto in nova lege in aliquibus immutato : Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejunium præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesiæ necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies quo homo vacare tenetur ab operibus servilibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (ut docent Theologi) finis præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, suppositâ Missæ auditione, rectus divinis non intendat.

3. Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum ut docet Fernandez in præsentia & alij, cujus oppositum habet Povodovius secutus Angelum & Sil-

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licet enim ius naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Aquam in Vinum convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Sūma Philosophiæ ea relato: hac die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V. utero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad iudicia incipit ab ortu Solis & 6.

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesiæ incipit à Vesperis.

Circa Missam.

¶ Scias ex Moseicensi quem retuli in
1. Sent. Mor: d. 16. audire non ita in-
præsenti sumitur, ut idem significet quod
anre corporis percipere alias surdus non
diceretur Missam audire, neq; laus si
Sacerdos submissè diceret, imò etiam si
clarà voce in magna populi frequentia:
nam tunc valde distantes non audiant.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nē ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nus intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat ad instar audientis, decenter, piè,
religiosè Missæ assistendo, cruce se signa-
do: genua flectendo &c. Exoptando, ut
Sacerdos pro omnibus orans exaudiat.
Cogitando de Deo cui Sacrificium offer-
tur. Vel de Dei beneficijs quæ per Sa-
crificium offeruntur. Nullum impedi-
mentum devotioni repugnans præstado
v g. colloquendo, distractè orando &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusculi. d. 8. ubi & orationem Dominicam explicui. **Attentio** in Oratione potest considerari triplex. **Actualis**, **Virtualis**, **Habitualis**. **Attentio actualis** est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. **Virtualis** est quando quis à principio instituit attendere & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. **Habitualis** est quando quis operatur ex habitu & consuetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g. qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. **Habitualis** non sufficit ad orationem ut habetur in glossa **N. N. Constitutionum c. 1. de Officio Ecclesiæ Literà D.**

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam **S. Th.** vocat habitualement) scias ex Cardinali Cajetano quatuor modis potest quis orando attendere

dere. i. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant diminui, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quod versis non debeat inchoari, nisi prius focus suum versum finiat. In quibus modo dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter, ut cum Navarro docet Fernández. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundo potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis. Moiseicens tractando contra scrupulos.

Tertio, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem humilitatem, fidem, &c.

Quarto ad ipsum Deum &c. Hæ omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S.Th: 2. 2. q. 83. a. 134 has ad tres reducit.

Ej 9. Qui

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè nonnisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur. v.g. dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps. 108 fulminatam portat. sc. *Oratio eius fiat in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; foetidissimâ (ut refert S. Greg. M.) urina totos asperxit, dicens. *Ad talem orationem hanc merito infundo asperersionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quod ex præscripto Canonum certis horis die noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertia mortis. Sexta Crucis necat. Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est, quæ servis tantum conveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebejos homines. & operibus Republicæ inservientes. Fernandez p. 1 c. 7. § 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud suadeat. Locationes. 2. Judicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Juramentum in judicio, nisi aliud suadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis urgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorii petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & dela Cruz in præsentia. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTIN.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**oc præcepto præcipitur, honorare, amare, obedire parentibus. Nomine parentum. 1. intelliguntur parentes secundum carnem. 2. Superiores in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi, Abbates. 3. Superiores in rebus corporalibus. v.g. Reges &c. Tandem omnes, qui super nos aliquam potestatem habent. v.g. magistri, tutores &c. Fern: loco cit: c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum non solum filij, sed & Parentes, non instruendo filios & filias in doctrina Fidei & bonorum morum. Domini non præbendo servis necessaria. Non curando ut dies festos & similia observent. Maritus uxorem contumelijs afficiendo & contra.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**Oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est iniusta hominis occisio. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v.g. non pascendo vel eleëmofynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira, Invidia, Maledictio, Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum,
Et

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, ut si sit in ea prævium, aut expressè aut implicitè, inquantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. ut fiat authoritate publicâ 2. ut fiat ex causa gravi. 3. ut servetur juris ordo. 4. ut sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus verbis continentur.

Jussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

Id est. Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, si ve ante, si ve post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui par.

parrem aliquam habet in homicidio, seu locus criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum iustum tria requiruntur, 1. authoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa iusta v.g. damna valde gravia illat: tentandum tamen medium suavius 3. recta intentio sc: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. The. 2. 2. q. 40. 2. 1.

De homicidio facto per denegationem elemosynæ: si enim non parvisti, occidisti: ait S. Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando defunt necessaria vita, & sine quibus vita aut deficiet aut abbrevi-

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum defunt necessaria ad conservandam conditionem proprii status. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quibusvis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & nutrix, & probabiliter putat neminem subventurum: etiam si non habeat superflua status. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua status, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Vtramque conclusionem docet Armilla & Molc: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem-

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statûs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decedentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statûs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam largiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & tēporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spirituali ruine præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non.

non est scandalum. Vnde error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directe intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v. g. si publice pecees, aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v. g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malicia est scandalum Pharisaicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel inrimorum.

De Correctione Fraterna.

14. Quinq; conditiones ad correctionem necessariae 1. ut certam moralem notitiam quis habeat de peccato proximi.

mi. 2. ut proximus indigeat correctione
 five propter ignorantiam, five inadvertentiam,
 five propter propositum iterandi, & non
 putatur ab aliquo alio corrigendus. 3. ut ex
 correctione speretur probabiliter emen-
 latio, saltem ad tempus. Nec tamen facile
 nobis de emendatione proximi male per-
 suadeamur. Cum saepe emendetur de
 quibus minus speratur. 4. ut fiat eo
 ordine quo Christus D. ordinavit. Si
 tamen peccatum sit contra fidem, aut
 bonum commune subito declarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in
 corpore articuli. Quod si error contra
 fidem prolatus non esset cum pertinacia,
 tunc non posset subito declarari sed
 secreto corrigi. 5. ut fiat cum oportu-
 nitate, five temporis, five loci, five per-
 sonarum. v. g. si indigens correctione,
 valde irascitur, probabiliter nihil effi-
 cet monitio. Si in aliorum praesentia,
 forte magis exacerbatur. Quod si con-
 tinuat malitiam, suaviter occurrendum
 prout fieri potest. Quandoque expectanda
 persona ad corrigendum magis idonea.

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D. Matt: 18. Si peccaverit in te (id est secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si judicatur secretam correctionem non profuturam potest immediate procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturam. Alia pertinentia ad particulares casus vide in 1. Sent: Mor: d. 21. & sequ.

Circa Sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugnans castitati, vide dicta Opusc: 3 d. 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio,
& rei alienae detentio.

De Furto.

1. **F**urtum est ablatio rei aliena invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina (qua est ablatio rei aliena publica) ut docet S. Th. 2. 2. q. 66. a. 4. Itaque circumstantia rapinae est necessario in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacrae indignè tractantur si precio temporali commutantur. Est etiam contra iustitiam, si venditur id, quod debetur. v. g. si Parochus vendit confessionem. Item dum res carius propter consecrationem. v. g. calix venditur.

4. Simonia est triplex Realis. Conventionalis Mentalis Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali actu venata & tradita.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & renditione. sed adhuc non est secutus effectus.

Mentalis est dum traditur res temporalis cum intentione accipiendi sibi rituale pro ea, sed sine conversione & pacto explicito vel e contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum scilicet confertur beneficium, cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars,

7. Committitur Simonia offerendo quancumque rem per modum pretij pro re sacra. Unde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v. g. precēs, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiatur, ut cum communi docet Bonac: vel si intendatur à conferente principaliter emo-

lumentum temporale, ut S. Th. explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceperet preces inuigiu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad Simoniam perfectam & realem traditio pecuniarum pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniarum ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* & g dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*.

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quod mutuum transeat in dominium mutuatarii, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum vero non transit in dominium accommodantis, ut patet in veste accommodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus justitiæ, justitia est perpetua & constans voluntas ius suum unicuique tribuens. S. Th: 2. 2. q. 58. a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. Legalis est, quædamus bono communi quod suum est, & sibi debuit. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex justitia legali.

16. Justitia distributiva est, quædamus unicuique debitum secundum merita. v. g. duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v. g. à probitate morum, &c.

18. Contumaciya est, quædamus unicuique

quique suum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in empti-
one & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus
capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
injusta acceptione seu actione. 3. ex
utroque. Obligatio ex re accepta. v. g.
habeo rem alienam ad tempus, quo elap-
so teneor eam reddere. Obligatio re-
stituendi ex injusta acceptione tunc est
quando damifico proximum nihil re-
tinendo. v. g. comburo domum. Ex
utroque, quando rem alienam detineo da-
mificando v. g. in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
sequentes versus.

Quis. Cui. Quod. Quantum vel ubi

Quo tempore. Quovè.

Ordine, sive modo. Te rogo mente
notes.

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales v. g. parrus pecorum. Mixti, v. g.
fructus vinearum. Merè industriales.
v. g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
acquistum. Licet pecunia sit restituenda,
G da,

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso, sed non obserato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8. Præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. Hoc

1. **H**Oc præcepto prohibetur omne peccatum linguæ v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. *Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertiæ includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum.* Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud iocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Iocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Cum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij, si adhibet iuramentum. 3. peccato iniustitiæ.

5. Detractio est derigratio fama alterius

per verba in eius absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem, Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo 8. Decalogi præceptum q. 2. a. 2. dub 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliqua re, voce prolata opinio* Honor est exhibitio *reuerentie in testimonium alicuius excellentie.* Gab: à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicuius per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* v. g. si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio quia per convicium *repræsentantur mala sive pœnæ culpæ.* v. g. dico, es cœcus, est convicium. Dico, es fur, est convicium, sed non tantum secundum S. Th: 2. 2. q. 72. a. 1.

8. Quando dicitur *defectus minorationis seu indigentia est improprium.* v. g. si dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *quarrela cum impatiencia, in his, quæ homo patienter ferre deberet.*

10. *Sufurratio* est, quæ quî obloquendo *amicitiam* inter aliquos tollit.

11. *Derisio*, quæ quî alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c.

12. *Detractio* multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum mala intentione factum. 5. negando bonum alterius. 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigide laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

13. *Fama* sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th: 2.2. q. 62. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illa materia, in qua infamavit, ut docet Mose: cum Lethio, v.g. dicendo, hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non constet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij Dela Cruz exponendo octavum præceptum, cum Bannez & Soto.

15. Honor restituendus. amicà salutatione, ostensione majoris benevolentia, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælati, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebejum.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paræ conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si iustè exigitur, nec plus ante sententiam iudicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum meritis gentium receptum, ait Lessius. Scias, magis humilem

venia

DECALOGUS 151

venit petitionem pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quā quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum. v. g. mortem, infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere reatas ad Deum vel ad bona hominis est p. mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Job maledixit diui suæ, non est peccatum. Aliàs bonus Job peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione est p. veniale ob imperfectiōnem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira noller tale malum. *Armilla ex Caret in Summa.*

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio. v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum JESUS MARIA
G 4 sal.

152 **VIII. PRÆCEPTUM**

faciem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent.

22. Judicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur alicui parti cum incertitudine & cum formidine alterius partis. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere. v. g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

1. **C**irca hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo, quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilis
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitiâ de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v g carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illâ delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quod in ea mora,
permittendo eam trahatur

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est,
quando voluntas non consentit nec dis-

G s.

sentit

54 IX. & X. PRECEPTUM
sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum. Moralium.

A P P E N D I X

DE PRECEPTIS ECCLESIAE.

1. PRIncipalia & antiquissima precepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 2. p. Tyrocinij artis poenitentiarum c. 3. §. 3. scilicet confiteri semel in anno, communicare in Pascha, Missam audire die festo, quod pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicetur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d. 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis

3. Decima ergo est fructuum iure questionum pars decima, quae ministris Ecclesiae quot annis solvitur.

4. Multis de causis est instituta. 1. ut profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. ut Ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3. ut peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

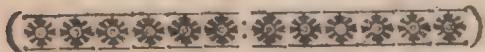
5. De jejunio egi Opusculo 2. d. 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Poloniæ scilicet.

1. Licet dies Veneris, alias feriâ sextæ, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consuetudine obligante loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in una comestione & vespertina collationculâ. Accedit hæc die non conceditur usus lacticiniorum, tempore Paschali.

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Jejunia consuetudinaria in Vigilijs B V. Mariæ (jejunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p. mortali observanda.

OPUSCULUM QUINTUM. De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

LY Sacramentum variè sumitur. 1. Pro juramento. 2. Pro amicorum & principum secreto. 3. Pro mysterio. est autem mysterium res divina occulta naturalem cognitionem excedens. 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacre.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est *signum rei sacrae* sanctificantis nos. S. Th: 3. p. q. 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum ad placitum sc: divinum, hoc est ex institutione Christi D. *Sacrum, Secretum, Practicum*. quia gratiae conferendae, *permanens, sensibile*.

4. Per rem sacram intellige gratiam sanctificantem, quâ ratione Crux, imagines, ceremoniae sacrae, figurae veteris Testamenti, non sunt Sacramenta. quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem, quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum. Passionis Christi D. rememorativum, gratiae demonstrativum, vitae aeternae prognosticon, id est, prae-nunciativum. S. Th: 1. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th: 2. 3.

6. Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantum, res tantum, res & Sacra.*

158 DE SACR: IN GENER.

sacramentum simul, v g. in Baptismo: *Sacramentum tantum* est exterior ablutio. *Res tantum*, est gratia in Baptismo collata. *Res & Sacramentum simul* est character, S. Th. 3 p q 63 a 3. ad 2. Est autē *Sacramentum tantum*, quod significat tantum. *Res tantum* quod significatur tantum. *Res & Sacramentum simul*, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. Materia, id est, res aliqua sensibilis. Forma, id est, verba, & intentio Ministrī: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v g. nūsus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Eugenius IV in literis unionis, hoc ponit discrimen inter sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis, tantum significaverint gratiam Sacramenta verò novæ Legis etiam causant.

9. Quod sic intelliges. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ. Sacramenta verò antiquæ Legis

non

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant DEUM addandam, ritè suscipientibus gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomistarum P. Gonet: de Sac: c. 1.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut DEUS authoritativè & ut causa principalis, instituit Sacramenta, ut homo verò per potentiam excellentiæ, & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Christus D. Trident sess. 7. can: 1. Præcipuè propter justificationem & salutem æternam. Hic enim principalis finis & necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem, quæ est justificatio & salus nostra, triplex assignatur à S Th: 3. p q. 61. a 1. necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut homo erudiatur, humilietur & exercitetur. Sic enim loquitur *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter sue nature*

160 DE SACR: IN GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia subvenitur. Praservatur etiam à noxiis actionibus per salubria exercitia Sacramentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia, illa ordinabatur ad delendum p. originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum p. actuale. Bonac: de Sacramentis, q. 1. punct 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia alia, ratione fuisse Sacrificia, alia ratione Sacramenta. Cùm alia definitio Sacramenti, alia Sacrificij. S Th: 3 p q. 65. a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter Sacramenta Legis naturæ. Sed determinatum numerum Sacramentorum Legis naturæ assignare non possumus, ut patet ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in 3. p. de Sacram: disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moylaica seu scripta fuerunt

DE SACR: IN GENERE. 161

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1^a 2. q. 102. a. 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l. c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum Sacramentalia, ut proportionem servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus. Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,
ut,

162 DE SACR: IN GENERE.

ut solet dici sunt sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p. mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th: 3. p. q. 60. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum, adhuc Ecclesiæ conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem obligare ceperunt Sacramenta, tuncque legalia cessarunt. Si circumcidamini nihil vobis Christus proderit. ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorū materia remota & proxima. Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc. materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

DE SACR: IN GENERE. 163

aqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia, Panis & Vinum, absentia, ait N. P. Salazar. In Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, Oleum benedictum. In Ordine res, quæ traditur Ordinibus suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

22. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Vnctione, unctio. In Eucharistia, Panis & Vinum, ut præsentia; ut insinuat N. P. Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remota. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v. g. dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentaliter, dum iuratur idem sensus, v. g. loco baptizo, dico, abluo.

De Ministro & Subiecto, ubi & de Intentione.

24. Minister Sacramentorum novæ
legis

184 DE SACR: IN GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut fœminæ, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est *proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita*. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est *presen. animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum*. Virtualis, quam S. Th. 3. p. q. 64. a. 3. ad 3. vocat habitualement, *quæ qui ex virtute intentionis actualis non refractata perficit opus*.

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, S. Th. loco cit. Sufficit autem ut minister habeat intentionem generalem

DE SACR: IN GENERE. 165

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesie.

De primario Sacr: eff: etu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quæ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principa- liter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere o- perato, quando causatur ex virtute Sa- cramenti. Tunc verò ex opere operan- tis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacra- mēta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gra- tia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum unius- cuiusque Sacramenti effectum.

166 *DE SACR: IN GENERE.*

32. Gratia omnibus Sacramētis communis, alia est Prima, alia Secunda. Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo jivatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentia dātur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

DE SACR: IN GENERE. 167

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum, & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij ſuſcepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem ſervandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholaſtico, Gratia Sacramentalis dicitur ipſamet gratia ſanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina inſtitutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d. 6. § adverte. An vero Sacramenta cauſent, etiam phyſicè gratiam, alioris eſt ſorti.

*De ſecundario Sacr: effectu,
ſc: Charactere.*

41. Character ex Græco, I latinè idem ſonat ac figura, nota, ſeu ſignum, quod
quis

168 DE SACR: IN GENERE.

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur. Character Sacramentalis definitur à S. Th. 3 p. q. 63. a. 4.

Signaculum quoddam spirituale animae indelebiliter impressum, ad suscipiendum vel alius tradendum ea quae sunt Divini cultus.

42 Est triplex Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli secernitur & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43 Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletà inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletà inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completà Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ord: disp: 1. §. 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantum impressum perficiunt.

DE SACR: IN GENERE. 169

44. Character subiectatur immediatè in intellectu. S Th: 3 p q 63. art: 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultûs, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subiectatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& ungit.

Peccatum plangit, & in altari sacra tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta: una. ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali hon.o, primo na-

H sci-

170 DE SACR: IN GENERE.

scitur, secundo augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto, ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia juvatur, sexto, propagatur, septimo in dignitate instruitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium juvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D. loco cit: alii alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

DE SACR: IN GENERE. 178

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi pravitas materiam excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel asperlio in baptismo.

DISTINCTIO II.

DE SACRAMENTALIBVS:

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacra ad colendum: cum autoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, ut exorcismus, vel ordinantur ad Sacramenta, ordinantur autem

Hæ

vel

372 DE SACRAMENTALIBVS.

vel præcedendo, ut benedictio fontis baptismalis, &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendo al quam sanctitatem, ut aqua benedicta causat remissionem p venialis, vel causando quasi sanctitatem, ut herbæ benedictæ causant expulsionem maleficiorum.

2. Sacramentalia communiter numerantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens.

Per *ly orans*, intelligitur oratio. Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, unde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aspersio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis

Per *ly confessio* intelligitur confessio peccatorum. extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur unctio pectoris.

Per

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad poenitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacrae, ut Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c. admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, v.g. sanitatem &c. item remissionem peccati venialis & poenæ ipsi debita sicut & expulsionem demonum, & fugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2. sent. Mori: dist. 10. ubi & alia reperies

*De Sacramentis in Specie.*DISTINCTIO III.
DE BAPTISMO.*Definitio, Divisio, necessitas Baptismi.*

1. **B**aptismus ex Græco, Latine ablutionem significat. Triplex assignatur: Fluminis, Flaminis & Sanguinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad generationem spirituales.

Flaminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio salutis implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sanguinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij vero dicuntur Baptismi, in quan-

quantū vices Baptismi humanis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth: 13. Christus Dominus fuit in Jordane à Joanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. p. q. 66 art: 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam. *Nisi qui renatus fuerit ex aqua &c. Joann: 3.*

3. Dupliciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incœpit ante Christi mortem, cum

lex vetus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergo præceptum faciendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in: Senti. Mor. dist. 11. Conc: 3. in sententia aliorum dixi.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalís, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Joan: 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quam in alio institutus, quia aqua, est materia cõmunior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablucio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundum illud Matr: 29 *Baptizantes eos*, id est abluentes.

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

asperfione : sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset

8. Forma Baptismi est ista : *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, Amen.* Matt: ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo *baptizo te* : Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur *in ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic : *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris, &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarû Trinitas necessariò sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti* quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo. in Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly Nomen*, imporrat fidem, virtutem, auctoritatem. Innocentius cap: 1. de Baptismo.

Minister & Subjectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos, Qui sit proprius Parochus: potest committi Diacono, ut solenniter baptizet. Bonac: disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Cajet: & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Judæus validè baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum quorum unus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subjecto Baptismi: omnis homo viator, est subjectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes. Matthæ: 28.*

Et sic genitus ex bru o, & fœmina homi-
ne, non est subiectum Baptismi, quia
non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

1us. Multi sunt effectus Baptismi, ex
quibus sex numerari solent. 1us &
præcipuus, est remissio peccati origina-
lis, & omnium actualium Baptismum
precedentium. 2us, est totius pœnæ
peccato debitæ plena remissio, abiq; ul-
teriori satisfactione. 3^{ius} est infusio
gratiæ sanctificantis & virtutum ac do-
norum eam concomitantium. 4us, sunt
auxilia fini Baptismi proportionata, sci-
licet, ad Christianè vivendum. 5us,
est unio moralis cum Christo ut capite
ad participanda Christi merita. 6us,
effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex insti-
tutione Christi, est alius ex determina-
tione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregula-
ritatis, de qua in 2. Sent: Moral: d. 19.
Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruantur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, qua dæmones ab hominibus pelluntur, ne noceant.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profitetur. Per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

DE CONFIRMATIONE.

Definitio, Institutio & Necessitas Sacramenti Confirmationis.

1. **C**onfirmatio est unctio Chrismatis ab Episcopo facta in fronte hominis bapti-

zati, sub prescripta verborum formula, ad perfectam vite spiritualis aetatem, & Christi nomen audacter confutendum, ordinata Sumitur ex S. Th: 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Coena institutam. Et patet ex usu Ecclesiae consecrantis tunc ejus materiam. Ita inferit. de la Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan 20. in Apostolos insufflavit: quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos. nam tunc praebeuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit huius sacramenti effectum.

4 Sacramentum Confirmationis non est.

182 DE CONFIRMATIONE

est simpliciter necessarium ad salutem, sed ad benè esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th: loco cit: art: 8. ad 4.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi cōfiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, Amen,*

DE CONFIRMATIONE. 183

9. Adverte: Sacramenta orum materias & formas Antistitum cura ad hæc tempora conservatas, & in Concilio Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem. Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*; quia actio sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi: cum unum alteri non æquipolleet: aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo Crucis*: quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *Chrismate salutis*: quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. q. 72. art: 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Diuinae relatus, V. *Ordini subiectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentinis sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

16. Confirmatio confert Gratia sanctificantis augmentum, ac quædam Divina auxilia ad consistendum Christi fidem audacter. Secundò, cōtrahitur spiritalis cognatio, ut in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: sess: 24 c. 2. Tertiò, confertur character, per quem baptizato traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spirituales contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem:

DISTINCTIO V. DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiæ.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spirituales hominum refectiōem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum,

Vinum, ex quo us integrum Eucharistie Sacramentum consistit, non tamen plura, sed unum tantum Eucharistie Sacramentum, Ecclesie auctoritate ducti consuevit. Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte, cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

illis

DE EUCCHARISTIA. 187

Illis autem verbis Ioan: 6. *Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, *Nisi manducaveritis Carnem Filij hominis, &c.* præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiae institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectionem spiritua-lem. Tertiò, ut detur Sacrificium in Ec-clesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quinto, ut sit memoriale passionis. Tandem ut detur pignus æternæ hereditatis.

6. Sacramentum Eucharistiae, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvaretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ioan: 6.

Marc-

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex flegmine potest validè confici: cum ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 73. a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1. de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabili-
or est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74.
art. 4. Quia hoc Sacramentum institu-
tum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26.*
quâ die nihil fermentatum in domibus
Judæorum esse debebat, ut habetur
Exod. 11.

DE EUCCHARISTIA. 189

10. Materia Consecrationis Sanguinis Christi, est omne vinum, modo sit verè vinum. Est autem miscèdum aqua, & hoc ob sanguinis & aqua è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc: 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitu vera. Joan: 15 significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, ut probat S. Th: 3. p. 2. q. 74. art: 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est corpus meum.* Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & aeterni testamenti, mysterium Fidei: qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim,* secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11, ibi

199 *DE EUCHARISTIA.*

ibi Hoc facite in meam commemorationem. Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur. Licet autem sit hæreticus, validè, sed sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manib⁹ duas hostias, putans esse unam, nihil determinando, utraque manet consecrata, secundum communem DD. in Summa Diana, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 50 omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th: 3. p. q. 82. a. 3.

De Subjeto Eucharistia.

15. Subjectum Eucharistia est omnis homo baptizatus, rationis compos. & benè dispositus. Illius autem sunt dispositiones, his versibus contentæ:

Lo;

DE Eucharistia. 191

Lorus, discretus, sanus, jejunus, & aptus, Contritus, fassus, mundus, recteq; paratus.

Lorus, id est, baptizatus, discretus, id est rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho benè valens, ne evomat. Jejunus, jejunio naturali. Aptus, id est, censuris non irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Fassus, id est, vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v. g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Conscius ergo peccati mortalis, obligatur ad præmittendam confessionem. Trid: sess: 12. c. 7. Imò oppositum docentes excommunicat. Can: 11. [Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam datà copiâ Confessarij, post Concilium Trident: non sunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non potest, cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suæ religionis. habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suam
relig.

religionis infamiam, quam ille cōcipiet. Gab: à S Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessionarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento, debita & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess: 13 c ult: triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. uniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali exsistentes. Manducare utroque modo, est

non

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art: 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spiritualem, non contrariatur Tridentino. Nam per spiritualem intelligit illum, qui est, cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius, S. Th: loco cit: 2. 24.

22. Præcepto Ecclesie tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur, dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Can: 9. Annus discretionis in presenti non tunc censetur quando.

do doli capaces sumus, & confiteri tenemur. sed tunc dum Sacramentum Eucharistiae reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licet accidere soleat dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantum consideranda aetas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinij artis poenitentiariae.

24. Magister Soto dicit. ante decimum annum potest puer communicari si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio. si valde parvulus quamvis sagacibus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum duo debent considerare: scientiam & affectum. an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam suavitatem spiritualem vel gaudium sentiant, Mosc: loco cit.

Effectus.

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quod conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potūs spiritualis hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mori d. 44.

DISTINCTIO VI.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

1. **S**acrificium consistit in hoc, quod DEO aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum DEI. Sic potest definiti. Sacrificium est oblatio externa, rei alicuius perma-

nensu, Deo facta cum rei immutatione in pro-
stitutionem dominij. in vitam & mortem sue
creature. Explicatio si placet, videatur
apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract: 2.
disp. 5. dub: 1.

2. Missa quæ est Sacrificiũ in spe-
cie & legis Gratiæ sic definitur. Est Sa-
crificiũ Corporis & Sanguinis D. N. I. C. sub
speciebus panis & vini consecrati. Congruè
autem vocatur Missa, eo quòd oblatio &
preces ad Deum mittantur, sicq; illorum
verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire
licet, quia oblatio & hostia salutaris,
jam transmissa est cum precibus ad De-
um pro vobis. Hugo de S. Vict: l. 2. de
Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp:
8. de Euch: dub: 11. in Eucharistia alia
ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam ut
Sacrificiũ, respicit Deum directè tan-
quam terminum ad Quem: ipsi enim of-
fertur ad gloriam & honorem propter
bonum nostrum, ut Sacramentum, re-
spicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut al-
imentum spirituale animæ,

Ut Sacrificium, est quid transiens, cōpletur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hac tamen peracta, permanset. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess: 22. c. 2. ibi: Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in *hanc* commemorationem, Christum non *instituisse* Apostolos Sacerdotes, aut non ordina^{se}, ut ipsi aliq^q Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum: anathema sit.

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium. Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur DEO offerre Sacrificia.

6. Sciendum ergo soli DEO sacrificari, ut patet ex definitione sacrificii. Nam licet in honorem Sanctorum DEO sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Missam,

sam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in poenitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistiz, etli non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cænæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem, qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solum in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v. in 2. Senti. Mor: dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a. 4. sex numerari partes Missæ, 1. Præparatio. 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra-

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. Vnde & memores Domine, &c. Offerimus Maestati tua. 5. Perceptio Eucharistiae, quæ incipit ab Oratione Domini. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunionem usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem. Sacrificium dicitur laetificum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. tertium, propitiatorium. quartum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediate ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediate ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tiæ. Vterq; enim modus cauſandi gratiam, tantum eſt Sacramentorum. Cauſat tamen Sacrificium Miſſæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & ſic non cauſat iſta ſemper. Eodem modo cauſat alia bona ſpiritualia & temporalia, hoc eſt impetrando.

11. Per Sacrificium Miſſæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non ſolum mediatè impetrando auxilium, per quod homo juſtus eliciat actum, qui ſit formalis, vel virtualis deteſtatio peccati venialis, ſed etiam immediatè & infallibiliter. Ita ſapientiſſimus meus Profeſſor, & Cathedraſticus Viennenſis, M. Reynerus in manuſcriptis. Poſteſt autem fieri hæc remiſſio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licèt per ſe non ſufficiat ad remiſſionem venialis, ſufficit tamen ex ſuperaddita vi Sacrificij, ſicut v.g. attritio non ſufficit ad remiſſionem mortalis, ſufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Miſſæ remittit pœnas
tem-

temporales, quæ remissa culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5i Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur, quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christi-

ano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vincto verbo, Missa, correspondet Christo D. principali offerenti & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v.g. eleëmodyniam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo eleëmodyniam accipere, ut determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v.g. animabus purgatorijs.

17. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servare po-

potest pro manipulo & e converso. Vel
latus & alij. Imo stola tervire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p. mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
minandus peccati mortalis ob priva-
tem materia. Si cingulum fractum, po-
test necti, si altera pars non sufficiat. Sa:
& Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit sollemnissimum) quam cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g. die Festo, pro-
dando vœtico, vel dum adest similis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, et-
iam deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, ut probat Bonæ.

17. Si Missa, dies sit de feria, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Paret ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa Votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-
ticulari.

riculari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cum creatura, de celebratione Missarum.

18. Circa Cômunionem hæc advertenda. 1mò. Sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè de Consecrat. Dist: 2. est abrogatum. 3tiò. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur, Per os non volvatur, sed lingua mollescat, ne aliqua pars dentibus adhæreat. Si plura petis, v. 2. Sent: Mor: de Sacrif.

DISTINCTIO VII. DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio, Necessitas huius
Sacramenti.*

1. **P**OENitentia ut in præsent. Est Sacramentum in actibus poenitentis et absol-

solventis consilens, à Christo D. institutum per modum iudicij & mendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundum Moysen: Sacramentum remissionis peccatorum post baptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: *Accipite Spiritum S. quorum remisistis peccata, remittantur eis. & quorum retinueritis, retenta sunt.* Trid: scil: 14. c. 1.

Finis institutionis hujus Sacramenti, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, saltem in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificamur, requiritur dolor perfectus, seu Contritio,

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

*Materia hujus Sacramenti in
communi.*

5. Materia remota hujus Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia hujus Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet judicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales hujus Sacramenti sunt tres actus poenitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est, dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter pœnas inferni, &c. non designatur, quod finis attritionis, sint pœnæ inferni, &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio vero propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, sc, amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus.

Attri-

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non justificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Poenitentiae, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc. quando diu in mortali perstitimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Poenitentiam. Vnde Itai 15. dicitur: *Omnes in cade corneti, propterea quod vocavi, & non respondisti.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub: Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum, Sacramentum tamen

Eucha;

Eucharistia licet possit distribui pramissa contritione, non tamen suscipi, nisi pramissa Confessione. Trid: sess: 13. c. 7.

Puto tamen in prafatis casibus sufficere Contritionem virtualem inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio, S. Raym: apud Armillam, v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat. 1mò, in articulo, & periculo mortis. 2dò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait Mosc: 2. p. Tyroc: artis Pœnit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuat obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8 § 3: allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis confitendos obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pauci confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita poena, sed solum imponenda. Nam in cap: utriusque &c. solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesie & careant Ecclesiastica sepultura, quæ poena, non est imposita, sed per Judicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio lata vel ferenda sententia.

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio; pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione h. h. o. r. a. r. u. m. & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v. g. ad placandum DEUM.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipue, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pænæ, &c.

Lachry.

Lachryabili, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne forte aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, ne subito morte preventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiae caelesti, vel alteri.

Parere parata. Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus. Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confiteatur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quam possumus. Confessio materialiter.

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra mo-
raliter.

19. Ad integritatem Confessionis ne-
cessarium est examen conscientie. Qua-
re poenitens circa peccata mortalia, te-
netur tantam inquisitionem præmittere,
quantam adhiberet in negotio arduo,
scilicet, quanta iudicio prudentis Viri iudi-
catur sufficiens ad omnia peccata in me-
moriâ revocanda. Hæc inquisitio suffi-
cit mediocris, & non requiritur summa,
Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluri-
bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
riæ, qui diu non confessi, magis tenen-
tur, conscientiam examinare.

Circumstantie peccatorum.

20. Circūstantia peccati est accidens
quoddam actûs humani peccaminosi.
Alia est speciem mutans, hoc est alterius
speciei malitiam habens, v. g. circum-
stantia adulterij addita fornicationi, fa-
cit ut præter peccatum fornicationis, spe-
cie distincta malitia inveniatur in eodem

actû

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem, contrariatur alij virtuti. v. g. dum furatur, peccat contra iustitiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quod peccans contra distinctam virtutem faciat, v. g. dum furatur 20 florenos, est circumstantia aggravans, eo quod peccato nova ratio modalis accrescat, scilicet: majoritas iniustitiæ. Cæterius in annot: in Sūmulam Cajet: v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ, Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Per

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scādalum ex peccato secutum

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro v. dicta in 2. Moral: dist 60.

Per *ly quibus auxilijs*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia, finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v. g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinguitur in confessione explicandus. Trident: sess: 14. Can: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij. Quod si non pos.

possit haberi: exprimat pœnitens numerum verosimilem addendo *plūs vel minūs*, quibus verbis satisficit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plūs minusve* extenduntur pro numeri cui adiunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plūs vel minūs* extendi ad decem, & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actūs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, una v.g. copula maris & fœminæ, unum homicidium, hæc autem consummatio actūs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormivit

miuit, tenetur numerum copularum explicare.

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio voluntaria pœna pro peccato, à Confessario imposita ad placandum Deum cum proposito eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius imponere culpis proportionatam satisfactionem iuxta prudens arbitrium. Trid: Sess: 14. cap 8. Dixi, iuxta prudens arbitrium. Nam magis attendenda præsens poenitentis dispositio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi possunt in satisfactionem, sunt jejunium, oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera pœnalia carnis, quales sunt mortificationes.

Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, v.g. celebrationes Missarum, auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia opera misericordiæ.

implens poenitentiam in mortali, satisficit praecepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor: dist: 63.

Absolutio,

27 Absolutio à Censuris prae-mittatur absolutioni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: prae-mittatur ad cautelam. *Si tervu aliquo vinculo.*

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. *Si tervu aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c.* omittendo particulam, *suspensionis.*

19. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatis tuis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: Absolvo te ita communiter D. D. Ly tamen à peccatis tuis non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum: Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est: ego tibi confero gratiam, quan-

quantum est ex se, remissivam peccatorum.
Sic enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2: Mor: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: non tamen omnis, sed habens Jurisdictionem in hoc foro.

33. Jurisdictio, ut nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam. Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales,
K 2 alij

alii Episcopales, alij reservati Prælati Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, scilicet hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentiæ.

35. Cōditiones Ministri Pœnitentiæ, quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris.

Scientia.

37. Confessarius tantā debet pollere scientiā, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus.

bus. 2dò. ut valeat cognoscere circumstantias speciem mutantem, & notabiliter aggravantes. 3tio quib⁹, annexa restitutio bonorum corporis, famæ & honoris 4to. an peccatum r. servatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic teneatur scire casus reservados, censuras, saltim communiores. & idem de irregularitatibus 5to. quæ dispositio necessaria in pœnitente. tandem. quæ remedia contra peccata.

Prudentia.

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegium committeret. Item, ne sit aliquà censurâ innodatus.

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum, Conf.

feſſionis, triplex peccatum committit. Detractionis, infamando proximum Infidelitatis, non ſervando ſecretum Sacri- legij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomiſt: de Sacr: Pœn:

Docet tamen Moſc: in Exam: approb: cit: 7. q. 10. nullam eſſe Cenſuram aut poenam deſacto præter peccatum mor- tale. unde primò eſt pœna depoſitionis ferendæ. 2. Cogendus eſt talis Sacerdos, ut perpetuò ignominioſè peregrinetur, quæ, ut refert Opatovius de Pœn: diſp- 13 q. 11. mutata eſt in recluſionem per- petuam, in monaſterio. Sextam condi- tionem, ponit Moſc: ſc: fornicationem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Eccleſiæ.

41. Clavis Eccleſiæ non aliud eſt quam poteſtas ligandi & ſolvendi, quæ index Eccle- ſiaſticus dignos recipere, & indignos exclu- dere debet à regno caloram. S. Th: q. 17. ſuppl: art: 2.

42. Dux ſunt claves in Eccleſia, una
Scien-

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in *authoritate iudicandi de dignitate aut indignitate pœnitenti*. 2da. *Potestati*, quæ consistit in *authoritate pronuntiandi*, vel non pronuntiandi *sententiam absolutionis*. ex S. Th: l. c. 2. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. *gratia remissiva mortalium* quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. *remissio venialium*. 3. *recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum*.

Bonac: addit *irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli*. Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia:

44. *Indulgentia est remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debita, extra sacramentum facta, ex thesauro Ecclesiastici dispensationis*.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionēs & satisfactiones Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta

Tantum autem mentionem feci meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ ut docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn: cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à Deo.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privata, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciatur. Indulgentia verò fit auctoritate publica Nam dispensare Thesaurum Ecclesiæ

siz non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Jubilæo sed accidentaliter, inquantum Jubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctiōe nominis tantum gaudent. Opat: d. 4 q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Jubilæo.

48. Jubilæus seu Jubilæum est Indulgentia plenaria, cum aliū gratiū in Brevis expressu; auctoritate Apostolicā concessa, hi qui conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Jubilæum regulariter seu ordinariē sex numerantur. 1. Procellio. 2. Oratio 3. Jejunium. 4. Elæmosyna. 5. Confessio. 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Pœnit: annexi immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij ideo sit.

DISTINCTIO VIII. DE CENSURIS.

1. **C**ensura est pœna Ecclesiastica huius vel illius Ecclesie bonum privans. Juxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præfenti, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est censura Ecclesiastica, quâ homo Christianus communibus fidelium bonum privatur. Fernandez p. 2. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Toletum.

3. Excommunicatio alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. Est censura Ecclesiastica privans externam communicationem fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.

Minor: Est censura Ecclesiastica privans privam Sacramentorum receptionem.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convivio consistit. Sacramento- rum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

§. In his quæ sequenti versu continentur, prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa* denotatur una mensa, unus lectus, non tamen unum cubiculum, si habitent ut alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: § 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Ita nominatim denunciati, hoc est, per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Utile. Lex. Humile. Res ignorata. Necessè.

Per *Utile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritalis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. *Suspensio est censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam Officium Ordinis quàm jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quàm simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;

De Interdicto.

10. *Interdictum est censura Ecclesiastica privans aliquorum sacramentorum ministracione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesia.* v. Sententias Morales. l. 3. d. 18.

11. Triplex est interdictum. Locale. Personale Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. *Cessatio reducitur ad interdictum est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesia pro-*

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepulture laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differre ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi maioris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v.g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mor L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum iure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex, Ex defectu corporis. Ex defectu-

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum una sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente poenitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. Indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN.

DISTINCTIO IX.
DE SACRAMENTO EXTRE-
MÆ UNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Extrema Unctio, quia ultimò ea ungitur homo. Primò ungitur in Baptismo. 2. In Confirmatione. 3. In Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema Unctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema Unctio est Unctio hominis infirmi, à Sacerdote in determinatu partibus corporis facta, Oleo per Episcopum consecrato sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ, ac etiam corporis, si expedit, divinitus ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit, & S. Jacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unà cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit hujus consummativum. Gonet in Manuali Thomist: §. 1. De extrema Unct:

Et

Et sic quando Christus D. Marci 6 misit Apostolos, Oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est Vnctio.

Forma: *Per istam Sanctam Vnctionem & suam pyssimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus unctionibus repetitur, mutato partium ungendum nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæ partiales unctiones & formæ ordinantur ad unum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subiectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Jacob: 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc Sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuelem de Lublino, & Armillam, licet antea non petijissent; modò sint personæ, bonæ vitæ secûs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-

tencias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere morituris.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versenter, a-
mentibus à nativitate, pueris rationis
usu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, datur
sub conditione.

Partes Ungenda.

8. Necessario ungendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiae etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem ungunt. Sed
renum unctio in mulieribus pudoris gra-
tiâ omittitur.

9. Observes: Sacerdotes non in pal-
ma, ubi Chrismate sunt uncti, sed in ex-
teriori manus parte, vel infra palman-
ungi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis ungi.

236 DE EXTREMA VNCT:

10. An verò inter partes ungendas necessariò sit servandus ordo. negandum est. Sed quòd utrumque organum sensus ex præcepto sic ungendum, tenet Bonac: in præf. puncti: s; ex Naldo, ubi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, unum oculum, aurem, manum, narem, & os, veloter sine forma Crucis ungere sufficit, & unam formam dicere. *Per istam Vnctionem, & suam pyssimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.*

Iteratio.

12. In una infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis Viri in aliud periculum incidat, etsi plenè non convaluerit, potest iterum ungi.

Effectus.

13. *Extremæ Vnctionis tres præsertim nu.*

DE EXTREMA UNCT: 237

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pœnæ pro peccatis debitæ. protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritalis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum
producuntur.

DISTINCTIO X.

DE SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur.

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est *Signaculum quoddam Ecclesiæ,*
sic,

sic, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato. Mgr: in 4 dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in ultima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines instituti, utpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ utilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non cuilibet in particulari.

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima consue-

2a. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Vita bonitas, hoc est, esse in gratia, & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum.* Nam si communicandum, necessaria confessio. 8. *Scientia;* 9. *Temporum interstitia.* Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia, serventur inter alios Ordines.

10. *Tempus, Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho *stuentes*, & Sabbatho sancto, tempore Missæ.* Minores tamen, conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.

11. *Locus.* Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minorib⁹, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus. pro Diaconatu vigesimus tertius. pro Sacerdotio vigesimus quintus inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus. habetur pro completo, l. *quæ etate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mûdo renuntiare, Trid: sess: 23. c. 4. quoad omnes partes,

Mino-

Minores non dentur ei, qui saltem-
linguam latinam non intelligit. Trid:
l. c. 11. & addit *Nemo ijs mittitur, quem
non scientia spes maioribus Ordinibus dignum
ostendat.*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordine-
nem exercendum pertinent, non sunt in-
structi. Trid: 13. & addit. *Sciant maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perceperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v g Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

Sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrentur. Trid l. c. cap: 14.

Mortaliter peccat qui indigno con-
fert Ordines, quia infideliter dona Dei
dispensat. Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th. in suppl q. 46:
a. 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

Impedimenta.

10 Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mò. ignoti. 2dò. bigami. 3tiò. neophyti. 4tò. corpore vitiiati 5tò. de thoro illegitimo nati. 6tò. servi. 7mò. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v.g. tutores. 8vò homicidæ, quævis justè occidant, v.g. carnifex, se vel alium mutilans. 9nò. herniaphroditi, etiam si sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res notoria. 10: omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Officiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acoluthatus. Subdiaconatus. Diaconatus. Presbyteratus.

Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur. scilicet ad conficiendam Eucharistiam.

Omnes ratione Sacramenti gaudent cum omnes secundum S. Th: in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in O. characterè imprimunt.

12. Hi Ordines differunt inter se ali-

enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria, & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores vero dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus, Minores, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solum dispositio ad Ordines. Multo minus Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d. 24. q. 3. art. 2. in O. & in Suppl. q. 40. a. 5. Vide dicta in 4. Sent.

Thomist: d. 51. Idem docetur de Papatu, à fortiori, nec Archiepiscopatus. Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet. Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restituas hereditatem meam mihi. Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quod sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanei, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua curis humanis. Cath Rom: de Sacr: Ord.

19. S. Petrus dicitur primam tonsu-

tam primò instituisse in memoriam Coronæ spinæ impositæ Capiti Christi:
Cath: Rom: ibid.

Officiarius.

20. Est spiritualis potestas, per quam ordinatus in Officiarium. potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi repellere, ac Eucharistia Sacramentum recipiendum.

Ij materia remota, claves Ecclesiæ, proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deditur, ad claudendam & aperiendam portam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & clavis traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Lectorem potest prophetas in Ecclesiâ legere. Eius materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materia traditione character imprimitur.

EXOR.

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistia sumptione impediat. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiae traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem unus urceolus, & candelabum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundum S. Th. in Suppl. 3. p. q. 38. art. 5. ad 6. cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: sic enim præparatio materię. In candelabri traditione, utpote actu secundario, character potius extenditur quàm imprimitur. Et licet

Aco.

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non ideo fit quia principatus sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare. Ejus materia calix vacuus cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiae traditione character exprimitur.

Opatovius de Sacr: Ord: præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum. Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

Hæc servantur in collatione

Subdiaconatus.

25. Primo examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpotè in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n. 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem Si casus occulsi, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c. 27. Tertio paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est spiritualis potestas quæ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio: Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum: Sæ v. Ordo n. 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materię traditione character imprimitur,

Opac

Opat: de Sacr: Ord: disp. 1. q. 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modo est apud Græcos. Unde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie vero ab Ecclesia determinatam. v. Genet in Manuali Theologiarum de Sacr. Ord. c. 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicitur quod Senior, non tantum spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D. Quia Presbyteratus dicitur: Spiritualis potestas quæ Ordinatur in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D. conficit. Ipsa materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missasq; celebrandi in Nomine Domini. In hujus prolatione & materiz traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesiæ aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis propius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrâtem turbant, &c.

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed

hic

hic a^{ctus} secundarius. Nam materia huius Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opit: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare intellige recitative legendo publice Prophetarum libros.

2. Officium Lectoris est Catechamenos huius rudimenta docere

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori non committitur.

Officium Exorcista.

31. Est exorcismorum super energumenos, hoc est, ab immanibus spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolyti.

32. Est cerceos deponere, dum Evangelium legitur, off. utiq; fieri per m. 2do. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conferendam preparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat, preparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia abluere. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltem per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Matutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium, quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum fundere, & esse Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere quâ ratione dicitur sacrans. 3. præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux inter personas consecratas. 4. prædica-

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5.
 Sacramenta conſecrere & ministrare, quâ
 ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans.
 Unde in Pontificali hæc assignantur.
 Offerre, benedicere, præſſe, baptiza-
 re (quo revoca alia Sacramenta) & præ-
 dicare.

Plura de his videbis apud Opatovium
 de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab: à S.
 Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Sub-
 diaconi præſtari poſſunt ab exiſtente in
 Minoribus, ſine ſtola tamen & manipu-
 lo, aliàs eſſet irregularitas ex delicto.
 Qui verò nullis ordinibus initiatus, præ-
 ſata officia nullo modo exercere valet,
 refert idem Ductor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in ſacris Ordinibus conſtitu-
 ti ſpeciali obligatione tenentur ad caſti-
 tatem, ſuntque ſacrilegi per violationem
 ejuſdem. Præterea tenentur ſub p: mor-
 tali ad dicendas horas canonicas.

38. Occaſione hujus, ſcias quatuor
 eſſe

esse genera Personarum obligatarum ad
hunc Canonem. In Sacris Ordinibus
constituti, B. & Sancti, Professi cano ad-
dicti & Monachi.

Effectus Ordinum.

39. Deo præstitim numerantur, sc.
augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. H. sine. 1. Ordines non confe-
rantur post prandium 2. Sacri non den-
tur sine Missa 3. dentur in Ecclesia Epi-
scopali nisi aliter Episcopus ordinaverit.
4. cum debitis vestibus Minoribus ini-
tiati si cum superpelliceo accedant. In
Subdiaconum ordinandus, cum amictu,
alba, cingulo, manipulo & Dalmatica
accedat. In Diaconum præter hæc, cum
stola. In Sacerdotem cum his, insuper
cum cal. la, omitta Dalmatica, accedat.

*Significatio vestium in Sacris
constitutorum.*

41. Amictus significat velum, quo Chri-
sti facies in domo Caiphæ velata fuit à
Ministris dicentibus: prophetiza noli Chri-
ste, qui te percutis, alba

Alba significat ventem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum inducit irrisione

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen, quo Judæi Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit.

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit. P. M. Camillus in Cæremoniæ Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum*: re-
pressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sodarium ad extergendum vulsum

tum, quo significatur exterio minimarum culparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistia. Ita S. Th: in supplem: 3. p. q. 40. a. 7. excepta utraque parenthesi.

Significatio vestium Episcopaliū.

43 Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quæ sunt *caliga*, *sandalia*, *succinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia novem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: Clericos ordinare, Virgines benedicere,

etc.

ceps, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare.

Per caligas significatur rectitudo gressuum.

Per sandalia, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per tunicam perseverantia, quia Joseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per Dalmaticum largitas in operibus misericordie.

Per Chirothecas cautela. *Per Mitram* scientia utriusque testamenti, unde & duo cornua habet.

Per baculum cura pastoralis, quæ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, unde versus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, mortida, lenta.

Per anulum Sacramenta fidei, quæ Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitime certantes accipere. Hæc in terminis loco cit: sub conficere chrisma, includitur confirmare.

DISTINCTIO XI.

DE MATRIMONIO

DEFINITIO & INSTITUTIO.

1. **P**Ræambula Matrimonij sunt Sponsalia, quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio*. S. Th: in Suppl: q. 43.
2. 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima coniunctio maris & femina in usum cōiugij, individuiam vitæ & consuetudinem retinens*. Labor de Matrim: dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *nova legi Sacramentum à Christo*

D.

D institutum causativum gratia unitiva. N.
P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosci in Exam: approb: tit: 1. q. 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia coniungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Juxta varietatem temporum est varietate institutum matrimonium. In statu innocentie, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q. 42. a. 2. Institutum inquam, sive Joan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter Sponsalia & Matrimonium,
Differe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque. Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per natus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D. Th. in Suppl. q. 42. a. 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *ego vos coniunga*, alias non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem, vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesie*, ut pro veris conjugibus coram hominibus
fuit

ficis. De la Cruz. de Matrim: q. 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florentino in Decreto Unionis Armenorum. Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Tridentinum: quod est contra Sess. 14. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt. Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges miscantur. Proles, ut Christianè educetur. Sacramentum, ut Matrimonium non separetur.

Finis Matrimonij.

7. Est. 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum 2. remedium concupiscentiæ. 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Eff. & Sim.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia unitiva, hoc est, gratia sanctificans, ut.

202 DE MATRIMONIO.

ut importat mutuam concordiam, decentem usum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam prolis educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem, & fideliem dispensationem: Mosc: 2^a p. Tyroc: artus Pœnit: §. 4. n. 25.

Banna.

2. Antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solennia, publice denuntiatur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess: 24. cap: 1.

Hæc faciant conjuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali, alias peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Consteantur & communiceant. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant 5. habeant rectam intentionem, & non contrahant libidinis causa.

*In celebratione Matrimonij hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Eccle-
siae: 2. coram proprio Parocho, vel
alio Sacerdote de Parochi seu Ordina-
rij licentia. 3. adsint saltem duo testes.
4. interroget Parochus contrahentes,
an velint contrahere Matrimonium de
præsenti, & notificetur de illorum mu-
tuo consensu. 5. Parochus dicat hæc:
Ego vos coniungo in Matrimonium, In No-
mine Patris, &c.

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc depu-
tato nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter cu-
stodiat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, nè li-
citè contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia contractum dirimunt,
tanquam invalidum.

14. Impedimenta tantum impediencia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem. 1. occisio uxoris adulteræ propria auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q. 4. n. 1. de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu. 3. p. 1. c. 14. n. 214 non inducit mortale, etiam dispensatio non peratur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impediendis impedimentis disponat, excepto voto castitatis perpetuae & Religionis. Candelabrum aureum de Matr. n. 110 ex D. Antonino & Palud:

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quæ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte precedente primam Dominicam Adventus, usque ad Festum Epiphaniæ, & à mediâ nocte ante Feriam quartam Cinerum usque ad Dominicam in Albis inclusivè. Trid. sess 24. c. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v. g. accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

M

pec.

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: l. cit: n. 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v. g. tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus dissimilitudo, ræ, ordo, ligamen, honestas,

Si sis affinis, si forte coire nequibū,
 Si parochi, & duplici desit presentia testū,
 Raptāq; sit mulier, nec parti reddita tuta.
 Ha. facienda vetant connubia. facta retrahūt.

Error Persona.

23. Tunc est, si quis putat contrahere cum Catharina, & contrahit cum Agnere, &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis & naturalis.

Crimen.

Est quadruplex. 1. Si adulteri sibi invicem promiserunt de Matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. 2. Si vir & foemina convenerunt ad occidendum conjugem, ut inter se contrahant, & defacto occidunt; oritur inter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmisso adulterio. 3. Si unus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodo interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodo uterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, ut docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct: 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Ut si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizato.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v. g. mortis, vel notabilis verberationis: etsi tunc interiorius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in foemina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v.g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur, ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitæ tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum,

dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia còeundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi. & duo-
rum testium contractum, est illicitum,
& novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, a si-
liantes, consulentes, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quod si fiat Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio Judicis dotare, sive eam
in uxorem ducat cessante raptu & liber-
tati restituendo, sive non. Trid: sess. 24.
cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè commit-
ti, quando mulier vi rapitur ad Matri-
monium, non verò si rapitur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causa libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-

gre-

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ.
V. *Impedimenta Matrimonij.* n. 22.

Et hæc de 5. Opusculis Sententiarum
Sacrarum in memoriam 5. vulnerum
Christi Crucifixi. Pro Honore SSImæ
V. Matris DEI MARIE & omnium
Sanctorum.

S U P P L E M E N T U M.

Distinctionis nonæ de extremo judi-
cio. Opusculi 1. quod explicat Sym-
bolum Apostolorum. Vbi de Signis
precedentibus finem mundi. Et de
Ant. hrilto.

De Signis.

S. Hieronymus relatus à S. Th: in
Supplemento 3. partis q. 73. a. 1. po-
nit 15. signa. Primo die omnia ma-
ria exaltabuntur 15. cubitis supra mon-
tes. Secundo die, prostermentur ita
profundè ut videri non valeant. Ter-
tio die, in statum redigentur antiquum.
Quarto. Bellæ & omnia animalia quæ
moventur in aquis, congregabuntur.

per modum contentionis invicem mugientes. Quinto. Omnia volatilia cœli congregabuntur in campis invicem plorantia, non gustantia, nec bibentia. Sexto. Flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti, usque ad ortum solis fluentia. Septimo. Omnia sidera & fixa spargent ex se comas sicut cometæ. Octavo. Erit magnus terræ motus, ut omnia animalia prosteruantur. Nono. Omnes lapides magni & parvi dividuntur in quatuor partes, unaquæque aliam collidente. Decimo die. Omnes plantæ fluent sanguineum rorem. Undecimo. Omnes montes & colles ac ædificia in pulverem rediguntur. Duodecimo. Omnia animalia venient de desertis & montibus mugientia, nihilque gustantia. Decimotertio. Omnia sepulchra aperientur. Decimoquarto. Omnes homines de habitationibus recedent non intelligentes neque loquentes. Tandem decimoquinto die. Omnes morientur & resurgent cum mortuis diu defunctis. Addit S.

Th:

Th: S. Hieronymum hęc referre & non
asserere. Quę enim tunc præcedent,
vix sciri potest, exceptis quę scriptura
commemoratur.

De Antichristo.

1. Hic nascetur Babylone de tribu
Dan: ita sentit B. Albertus Magnus in
compendio veritatis Theologicę l. 7.
c. 7.

2. Primò veniet cum benignitate &
miraculorum operatione, & tunc à Ju-
dæis suscipietur, qui ei specialiter ad-
hærebunt, ad quorum conversionem
venient Enoch & Elias, & tunc Anti-
christus in apertam persecutionem con-
surgit. ita idem B. Doctor loco cit: c. 10.

3. Faciet imaginem suam adorari.
Signabit sequaces in manu dextra & in
frontibus. Sicut in Christo D. omnis
plenitudo sanctitatis fuit, ita in Anti-
christo omnis plenitudo iniquitatis. ita
idem B. Doctor loco cit: c. 8.

4. Regnabit tribus annis & medio.
Vnde Danjelis c. 11. *intrauit Angelus per
vires*

viventem in aeternum, quod in tempus, scilicet unius anni. & tempora. scilicet duorum annorum. & dimidium tempora, id est, dimidij anni Glossa hoc spatio dicitur duratura desolatio sub Antichristo. idem B. Doctor c. 13. idem habetur Apocalypsis c. 13. ibi. *Qui similitudo bestiae, & qui poterit pugnare cum ea? & datum est ei os loquens magna & blasphemias. Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.*

5. Praecursores iudicis erunt Enoch & Elias. Hi praedicabunt diebus mille ducentis sexaginta. Apocalypsis c. 11. id est, tribus annis, sicut ipse Christus praedicavit. *Amidi sacci.* Glossa. *Praedicantes poenitentiam & exemplum ostendentes.* idem B. Doctor c. 12.

6. Tandem Antichristus occidet eos in Hierusalem & jacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus & tribus noctibus & dimidio, & resurgent & ascendent in caelum in nube. Antichristus vero post mortem eorum regnabit quindecim diebus idem B. Doctor loco cit.

7. Potestate sua Dominus occidet Antichristum, sicut dicit Glossa super Apocalypsim, sive per se sive per Michaëlem. Occidetur autem in monte Oliveti in papalione in solio suo, in loco circa quem Dominus ascendit in cœlum. Antichristo verò interfecto non statim veniet Dominus ad iudicium, secundum Glossam super Danielem concedentur quadraginta quinque dies ad refrigerium iustorum & pœnitentiam subversorum. Quantum autem sit spatium inter illos quadraginta quinque dies & finem mundi nemo scit. Ministri verò Antichristi post mortem eius gaudebunt ducentes uxores, & dicentes licet princeps noster mortuus sit, habemus tamen potestatem, pacem & securitatem: & cum talia dixerint, repertinus eis superveniet interitus. Iudæi verò tunc convertentur ad fidem, & Sancta Ecclesia usque ad finem mundi pacificata quiescet: quia tunc fraudulentia & sævicia diaboli penitus ubique deficiet, idem Beatus Doctor c. 14.

Ex

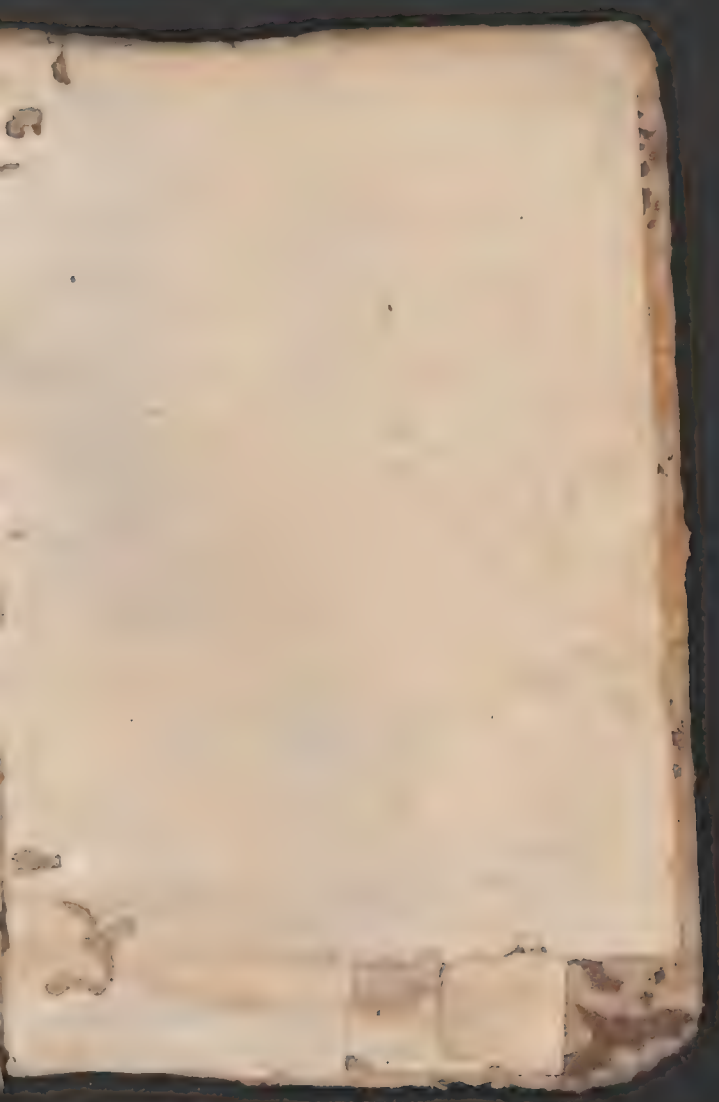
Ex quo patet quindecim signa que
ponit S Hieronymus si quid veritas
habent sequentur Antichristo jam
occiso.

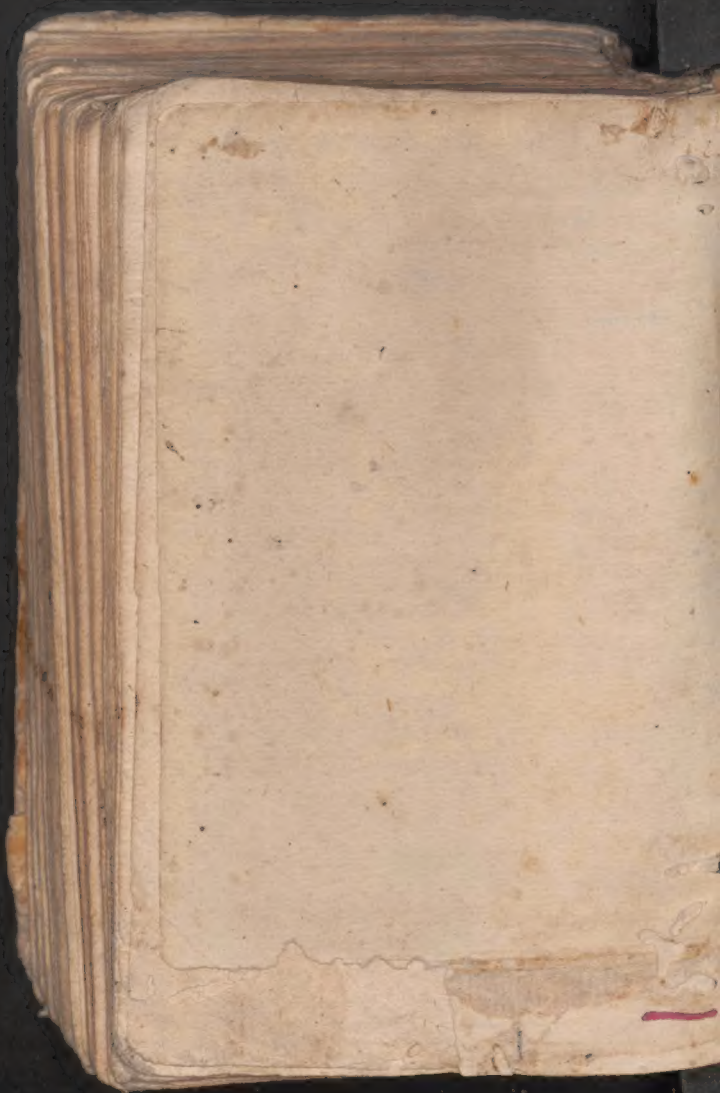
Errata sic corripit.

Distinctionibus, l. distinctionibus, f. 17. buin-
tam, l. quintam f. 29. Coloniensi, l. Co-
loniensi, f. 31. p. mirabilis, l. p. mirabilis,
f. 31. Patres, l. patres, f. 54. l. 1. l. 21.
f. 60. rumor, l. rumor, f. 88. definiti-
o, l. definitio, f. 93. Can. l. can: f. 98.
lucis, l. ois, f. 100. q. 2. l. q. 92. f. 101.
in. flinis l. in intestinis, f. 117. accommo-
dan. is, l. accommodatarij, f. 243. con-
matura, l. commutativa, f. 144. homici-
die l. homicidæ f. 240. exprimitur l.
impunitur f. 247. claud. stina l. clande-
stina f. 261.

*Cetera benevolus Lector corrigit,
excuset & sanè intelligat, v.g. f. 63.
& 274. n. 5.*

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027913

